

Masterclass: Terrorisme

Hoogleraar Edwin Bakker

HAAGSCHE

NIEUWS ACADEMIE

Beste deelnemer

Van harte welkom bij de allereerste Masterclass van ons nieuwe initiatief: de Haagsche Nieuws Academie! De Haagsche Nieuws Academie is een initiatief van Universiteit Leiden – Campus Den Haag en Haagsch College. Wij bieden je de kans om een masterclass te volgen die aansluit bij actuele maatschappelijke vraagstukken die het nieuws beheersen. Zo krijg je de gelegenheid je op een laagdrempelige manier te verdiepen in de wereld om je heen. Het is dé manier om op een luchtige manier wetenschappelijke verdieping aan te brengen in je dagelijkse werk.

De eerste Masterclass: Terrorisme

Aanslagen in Parijs en Kopenhagen. Jihadisten van IS die huis houden in het Midden-Oosten. En ook in ons land is de terreurdreiging al een tijd opgeschroefd naar de op een na hoogste alarmfase. Hoe gevaarlijk is het terrorisme van vandaag de dag?

Prof. dr. Edwin Bakker behandelt in drie avonden verschillende aspecten van terreur om zo het hedendaagse terrorisme beter te begrijpen. Zo bekijkt Bakker het begrip terrorisme vanuit een wetenschappelijk perspectief en geeft hij een overzicht van terreur door de jaren heen. Op de tweede avond is Hans Jaap Melissen te gast. Hij zal samen met Bakker ingaan op Islamitische Staat (IS). Er wordt gekeken naar hun ideologie en naar de vraag of IS succesvol kan worden bestreden. Op de derde avond zal Bakker ingaan op het fenomeen polder-jihadisten. Zijn aanslagen zoals in Parijs ook in ons land te verwachten? En hoe kan voorkomen dat Nederlandse jongeren radicaliseren? Op deze avond hebben we een speciale gast: Dennis Honing.

Inhoudelijke goodiebag

Als dank voor uw komst bieden we u in samenwerking met Repro van der Kamp deze inhoudelijke goodiebag aan. U vindt hierin interessante artikelen en lees- en kijktips.

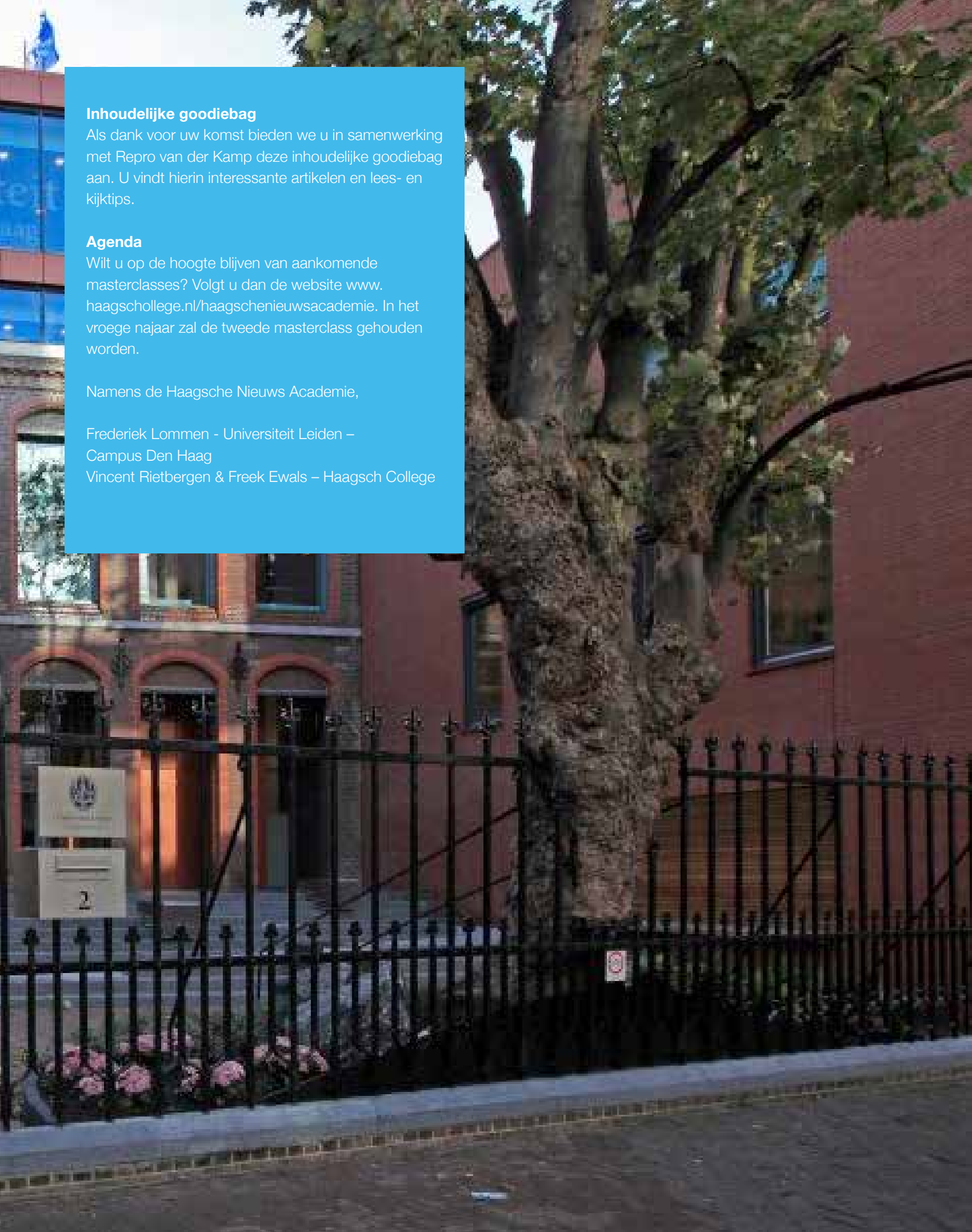
Agenda

Wilt u op de hoogte blijven van aankomende masterclasses? Volgt u dan de website www.haagschcollege.nl/haagschenieuwsacademie. In het vroege najaar zal de tweede masterclass gehouden worden.

Namens de Haagsche Nieuws Academie,

Frederiek Lommen - Universiteit Leiden –
Campus Den Haag

Vincent Rietbergen & Freek Ewals – Haagsch College

Prof. dr. Edwin Bakker

Edwin Bakker is hoogleraar (Contra-)Terrorisme aan de Universiteit Leiden en directeur van het Centre for Terrorism & Counterterrorism in Den Haag. Zijn onderzoeksonderwerpen zijn radicalisering en jihadistisch terrorisme in het algemeen en profielen van (jihadistische) terroristen in het bijzonder. Daarnaast richt zijn onderzoek zich op het omgaan met (angst voor) terrorisme en beleidsimplicaties op dit terrein.

Edwin Bakker doceert vakken in de masteropleiding Crisis & Security Management van de Universiteit Leiden (o.a. 'Counterterrorism'; 'Security, Crisis & Communication') en is gastdocent bij, onder meer, de Universiteit Utrecht, het Instituut Clingendael, en NATO Defense College.

Daarnaast is hij fellow van het International Center for Counter Terrorism The Hague (ICCT) en bestuurslid van het Nederlands Helsinki Comité en de Netherlands Intelligence Studies Association. Edwin Bakker is tevens redacteur van de Engelstalig tijdschriften Security & Human Rights en Journal of Strategic Security en de Nederlandstalig tijdschriften Vrede & Veiligheid en Internationale Spectator.

Jihadistisch terrorisme in 2015

Geen reden voor optimisme

Edwin Bakker

Het afgelopen jaar stond al in het teken van (de strijd tegen) het jihadistisch terrorisme, en 2015 is met de aanslagen in Parijs en het extreem geweld van Boko Haram in het noordoosten van Nigeria wel heel slecht begonnen. De grootste dreiging die dit jaar in Europa, en specifiek ook in Nederland, uitgaat van het jihadistisch terrorisme is echter niet van fysieke, maar van maatschappelijke aard. Onze samenleving wordt bedreigd!

Trends wereldwijd

Terrorisme zorgde in 2014 voor veel ophef en ellende. Het fenomeen *Islamitische Staat* en de oprichting van een kalifaat op het grondgebied van Syrië en Irak behoorden tot de meest zorgelijke ontwikkelingen van 2014 op veiligheidsgebied. Daarnaast liet *Boko Haram* met regelmaat van zich horen, onder andere met de gijzeling van meer dan tweehonderd meisjes.

Deze gebeurtenissen en ontwikkelingen kwamen niet als een verrassing. De cijfers van de *Global Terrorism Database* (GTD) met betrekking tot aanslagen en slachtoffers voor het jaar 2013 lieten al zien dat met terrorisme verbonden geweld in Syrië en Nigeria aan het toenemen was. Irak stond al jaren bovenaan de lijst met landen die het meest door terrorisme getroffen worden.¹ De verwachtingen voor 2015 zijn niet hoopvol. Het politieke geweld in Syrië, Irak en Nigeria lijkt eerder toe- dan af te nemen. En het jaar begon helaas zeer slecht met de aanslagen in Parijs en extreem geweld van Boko Haram in Nigeria. Ook in Syrië en Irak waren in de eerste weken van het nieuwe jaar al diverse aanslagen, onder andere op de grens met Saoedi-Arabië.

De vraag is overigens of we het geweld in Syrië en Irak terrorisme moeten noemen. Het gaat in beide landen om geweld dat meer weg heeft van een opstand of een burgeroorlog. En dat geldt ook voor de situatie in Afghanistan en veel van de andere landen die volgens de GTD veel met terrorisme te maken hebben.

Hoewel terrorisme een wereldwijd fenomeen is, zijn er gelukkig ook landen en regio's waar slechts weinig aanslagen plaatsvinden. Tot de delen van de wereld waar terroristen de afgelopen jaren minder vaak slachtoffers maakten, behoren Noord- en Zuid-Amerika, Zuidelijk Afrika, Oost-Azië, Australië en de Europese Unie.

Situatie in Europa

Terrorisme in Europa stond in 2014, net als in 2013, vooral in het teken van beelden van het jihadistisch geweld in Syrië en de uitreis van jihadistische strijders naar dat land. Aanslagen in Nederland bleven uit. Wel was er de opkomst van een nieuwe grote speler, *Islamitische Staat* (IS), die beelden uitzond waaruit duidelijk werd dat dit fenomeen ook een Europees fenomeen is. Meerdere beulen van IS bleken jonge moslims uit Europese dorpen en steden, die de wereld en Europa schokten door voor de camera westerlingen of Syriërs het hoofd af te snijden.

¹ Voor de *Global Terrorism Database* zie: <http://www.start.umd.edu/gtd/>

Met ISIS-vlag zwaaiende strijder in ar-Raqqah, Syrië. Foto: Flickr.com, Ogbodo Solution.

IS wist veel Europese strijders aan te trekken. Volgens de contraterrorisme-coördinator van de EU, Gilles de Kerchove, waren dat er in september 2014 niet minder dan 3.000.² Een enorme groei vergeleken met 2013. Daar komen nog eens de honderden strijders die zich bij andere groeperingen hebben aangesloten, zoals het aan Al-Qaida gelieerde Jabhat Al-Nusra, bovenop. Het gaat daarmee om aantallen waar veiligheidsdiensten en andere instanties zich zeer grote zorgen over maken.

Dat geldt ook met betrekking tot de groeiende groep teruggekeerde strijders. Het zou volgens sommige schattingen om een paar honderd personen gaan. Deze 'veteranen' zouden op zijn minst moeilijk te re-integreren zijn, of last kunnen hebben van post-traumatische stress. In het ergste geval zouden ze hier mensen willen rekruteren of zelfs teruggegaan zijn, of teruggezonden worden, om in Europa aanslagen te plegen.³ Hoewel er beslist reden is tot zorg, dient te worden onderstreept dat er in 2014, tegen de verwachting in, 'maar' één daadwerkelijke *worst case* was, namelijk de aanslag op het Joodse museum in Brussel (24 mei).

Dat brengt me bij de verwachtingen voor 2015 met betrekking tot jihadistisch terrorisme. Er lijkt weinig twijfel over het idee dat dit fenomeen verder zal groeien. De strijd in Syrië en Irak zal Europese moslims blijven trekken en de meesten van hen zullen zich waarschijnlijk bij IS aansluiten. Ook het aantal teruggekeerden zal hoogstwaarschijnlijk toenemen, ondanks een eventueel dempend effect van de strafrechtelijke aanpak in diverse Europese landen. De verwachting is dat ook meer mensen tegengehouden zullen worden. Dit zal leiden tot meer strafzaken en mogelijk meer veroordelingen.

In Nederland nam vorig jaar het aantal jihadstrijders toe van c. 100 tot 162; onder hen een relatief groot aantal vrouwen, nu meer dan 40

² Agence France Presse, *European ISIS fighter numbers 'surge to 3,000'*, 23 september 2014.

³ Edwin Bakker, Christophe Paulussen & Eva Entenmann, *Dealing with European Foreign Fighters in Syria: Governance Challenges & Legal Implications*, The Hague: ICCT, 2013 (www.icct.nl), p. 4.

Een neveneffect van dit beleid is dat de strijd 'daar in het Midden Oosten' voor sommigen mogelijk een strijd met de 'eigen' overheid gaat worden en dat 'hier' een alternatief voor 'daar' wordt. In Groot-Brittannië (Woolwich, 2013) en in Canada (Ottawa, 2014) besloten enkele personen in eigen land hun jihad te voeren. Ook dat is een aspect waarmee beleidsmakers en veiligheidsdiensten in 2015 meer rekening zullen houden. Kortom, het fenomeen Syriëgangers of jihadistische strijders kent bijzonder veel facetten en, vooral ook, veel onduidelijkheid. Een ding is wel zeker: het gaat om aantallen jihadisten die de kans op incidenten en aanslagen vergroten, waardoor de dreigingsniveaus in de diverse EU-landen waarschijnlijk hoog zullen blijven of verder verhoogd zullen worden.

Situatie in Nederland

In Nederland nam in 2014 het aantal jihadstrijders toe, en wel van een kleine honderd eind 2013⁴ tot 162 eind 2014.⁵ Onder hen is een relatief groot aantal vrouwen – nu meer dan 40. Ook het aantal teruggekeerden nam toe: van een dozijn naar meer dan 30. Daarnaast zijn er honderden aanhangers van de gewelddadige jihad die deze actief ondersteunen in de vorm van donaties of bijdragen aan de propaganda. Daarnaast zijn er duizenden sympathisanten die bijvoorbeeld via internet aangeven achter de jihad te staan,⁶ een beweging die uit zeer uiteenlopende personen bestaat.⁷

Er is geen enkele aanleiding te veronderstellen dat in 2015 de stroom van strijders naar Syrië en Irak zal stoppen. De rechtszaken tegen uitreizigers en teruggekeerde strijders kunnen een dempend effect hebben, maar tot nu toe is niet gebleken dat ze de uitreis doen stoppen. Wel zullen we in 2015 een toename van het aantal rechtszaken zien en mogelijk meer veroordelingen en een vollere terrorisme-afdeling in de gevangenis in Vught. Dit zou kunnen worden uitgebuit door de jihadistische *scene* als bewijs van een oorlog tegen islam, ook in Nederland. Gefrustreerde personen die zijn tegengehouden zouden kunnen besluiten hier een daad te verrichten, zoals eerder in Ottawa en Woolwich gebeurde.

Kans op terroristische aanslag in Nederland?: enquête onder Leidse en Delftse studenten

De kans dat we geconfronteerd worden met een aanslag zoals die in Brussel, of een grotere aanslag, lijkt aanzienlijk als we studenten van de Universiteit Leiden en de Technische Universiteit Delft mogen geloven. In een enquête onder 150 studenten van een bachelor-cursus over terrorisme en contraterrorisme gaf de overgrote meerderheid van de 120 respondenten aan in 2015 een 'minor' (63%) of zelfs een 'major' (10%) jihadistische aanslag te verwachten; ongeveer een kwart verwachtte geen aanslag. Op de vraag wat de impact van een 'minor attack' zou zijn, antwoordde 56% "much social unrest", 17% "some violent incidents as a reaction" en 16% zelfs "major violent incidents"; slechts 12% verwachtte dat er weinig ophef zou zijn.

Ook kan het leiden tot verdere spanningen binnen moslimgemeenschappen en zou een hardere aanpak van het jihadisme politisering, polarisatie en spanningen tussen moslims en niet-moslims tot gevolg kunnen hebben. De weerbaarheid van de samenleving als geheel, en moslimgemeenschappen in het bijzonder, ten aanzien van het jihadisme zou in een dergelijke context verder af kunnen nemen. De politiek, media en samenleving zouden wel eens enorm kunnen overreageren bij een terroristisch incident. Waar men in België na de aanslag op het Joodse museum in Brussel het hoofd koel wist te houden, is te vrezen dat Nederland daartoe niet in staat is. En hoe zal men reageren,

4 *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 33*, Den Haag: NCTV.

5 Rob Bertholee, *Jihadism on the rise. The Dutch perspective*. Speech at the Policy Forum at The Washington Institute, 4 december 2014.

6 'AIVD-baas Rob Bertholee over "het fenomeen"', *Vrij Nederland*, 3 september 2014.

7 Zie Daan Weggemans, Peter Grol & Edwin Bakker, 'Who Are They and Why Do They Go? The Radicalization and Preparatory Processes of Dutch Jihadist Foreign Fighters', *Perspectives on Terrorism*, vol. 8, no. 4, 2014.

mochten we geconfronteerd worden met een onthoofding van een Nederlandse journalist door een Nederlandse jihadist in Syrië of Irak? De dreiging voor Nederland lijkt niet zozeer van fysieke, maar vooral van maatschappelijke aard: de *samen*-leving wordt bedreigd.

Contraterrorisme en de strijd tegen het jihadisme

De strijd tegen het jihadisme in Syrië en Irak werd in 2014 gedomineerd door de militaire coalitie tegen IS onder leiding van de Verenigde Staten. In Europa wordt het jihadisme door middel van een brede benadering aangepakt. De balans tussen soft en hard beleid wisselt. In het Deense Aarhus worden terugkerende jihadisten gepamperd. In andere landen, onder andere in België en Nederland, wordt in toenemende mate het strafrechtelijk instrumentarium inzet.

Deze laatste benadering ten aanzien van uitreizigers en terugkerende strijders zal waarschijnlijk ook in 2015 aan terrein winnen. Daarnaast zullen vele landen, waaronder Nederland, proberen het aantal activisten en sympathisanten te doen verminderen door middel van 'softe' maatregelen, waaronder het neerzetten van een tegenverhaal: uitleggen waarom IS hun steun en bewondering niet verdient. Ook hopen overheden dat de weerbaarheid van moslimgemeenschappen toe zal nemen. Zoals hierboven aangegeven, is de context waarbinnen dat moet gebeuren op zijn zachtst gezegd ongunstig.

Het beeld voor 2015

Al met al is het beeld voor 2015 niet positief. De sleutel voor de 'oplossing' voor de groei van het gewelddadig jihadisme ligt in Syrië en Irak. Zolang de strijd daar aanhoudt en IS zich staande weet te houden, zal de regio jihadistische strijders blijven aantrekken en zal de groep sympathisanten blijven groeien. Veel hangt af of IS en organisaties als Jabhat Al-Nusra op de grond worden teruggedrongen. Of dat gebeurt hangt weer af van lokale milities, waaronder Koerdische strijdgroepen en ... het regime van Bashar al-Assad. Dat betekent dat elke 'oplossing' ook weer nieuwe problemen meebrengt.

Tegen deze achtergrond is het goed ten aanzien van Europa op te merken dat jihadistisch geweld hier van een totaal andere orde is dan in Syrië en Irak of elders in het Midden-Oosten. De afgelopen jaren was het aantal aanslagen en dodelijke slachtoffers door jihadisten in Europa zeer gering. Vanuit dat vertrekpunt moeten we constateren dat de huidige jihadistische dreiging groter is dan bijvoorbeeld vijf jaar geleden en dat deze in 2015 groot zal blijven. De groei van het aantal uitreizigers en teruggekeerde strijders vergroot de theoretische kans op een aanslag, en mogelijk zal de strafrechtelijke aanpak ons in eerste instantie ook niet veiliger maken.

De grootste dreiging die in Europa in 2015 uitgaat van het jihadistisch terrorisme is echter niet van fysieke, maar van maatschappelijke aard. Het gaat bij deze vorm van geweld niet om een strategische bedreiging, maar om een bedreiging van de *samen*-leving, zeker in het geval van Nederland, waar de weerbaarheid voor terrorisme erg laag lijkt te zijn.

Edwin Bakker Hoogleraar terrorisme en contraterrorisme, Universiteit Leiden,
en directeur CTC

HAAGSCH COLLEGE

Waar Blijft de Macht van Den Haag?

Tweede Haagsch College van Alexander Rinnooy Kan

22 juni in het vernieuwde Nieuwspoort
Reserveer nu: haagschcollege.nl

Partner

Universiteit
Leiden
Campus Den Haag

REPRO- VAN DE KAMP

De leefwereld en denkbeelden van Nederlandse & Belgische Syriëgangers: een analyse van elf Facebook-accounts

Social media, zoals Facebook, spelen een zeer prominente rol in nationale en internationale jihadistische bewegingen; zij worden ook gebruikt door veel Syriëgangers. In dit artikel wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de Facebook-accounts van elf Nederlandse en Belgische Syriëgangers. Dit onderzoek kan meer inzicht verschaffen in hun belevingswereld ten tijde van hun verblijf in Syrië en (mogelijk) Irak, maar ook in een onderliggende kwestie die veel politici en beleidsmakers bezighoudt, t.w. vormen Syriëgangers een bedreiging voor de westerse samenlevingen van waaruit zij naar Syrië vertrokken?

Hoewel er in de samenleving grote zorg bestaat over de mogelijke impact die terugkerende Syriëgangers kunnen hebben, is er tegelijkertijd maar weinig bekend over wat iemand die deelneemt aan de gewapende strijd in Syrië en Irak bezighoudt en welke sentimenten hij/zij erop na houdt.¹ Dit heeft verschillende redenen. Zo blijkt het voor onderzoekers, maar ook voor overheden, moeilijk inzichten te verwerven in de gesloten omgevingen van waaruit deze jongeren naar Syrië vertrekken. De chaos en de hevigheid van het conflict in Syrië, alsook de angst voor juridische en maatschappelijke repercussies zorgen er bovendien voor dat er slechts een geringe hoeveelheid informatie over deze personen vanuit het strijdgebied Nederland en België bereikt.

Sinds het begin van het conflict in Syrië spelen *social media* zoals Facebook een belangrijke rol bij de verspreiding van Syrische actualiteit. Ook strijders van groepen als Jabhat al-Nusra (JaN) en ISIS maken gebruik van sociale media om al dan niet georganiseerd verslag te doen van de

gebeurtenissen aan het front.² De AIVD schreef onlangs dat sociale media een zeer prominente rol spelen in nationale en internationale jihadistische bewegingen.³

Dit artikel beoogt op basis van een analyse van de Facebook-accounts van in totaal elf Nederlandse en Belgische Syriëgangers inzichten te verschaffen in hun belevingswereld ten tijde van hun verblijf in Syrië en (mogelijk) Irak. Welke onderwerpen bespreken zij op Facebook? Hoe schrijven zij over geweld? En tonen ze vijandigheid naar westerse samenlevingen nu ze in Syrië zijn? Antwoorden op dergelijke vragen zijn niet alleen van wetenschappelijk belang, maar kunnen ook meer inzichten verschaffen in een onderliggende kwestie die veel politici en beleidsmakers bezighoudt, namelijk: vormen Syriëgangers nu of in de toekomst een bedreiging voor de westerse samenlevingen van waaruit zij naar Syrië vertrokken?

Uiteraard zal dit artikel deze vraag niet definitief kunnen beantwoorden en slechts een aanzet vor-

Peter Grol is onafhankelijk onderzoeker; **Daan Weggemans** is als onderzoeker verbonden aan het Centrum voor Terrorisme & Contraterrorisme (CTC) van Campus Den Haag; **Edwin Bakker** is hoogleraar terrorisme en contraterrorisme aan de Universiteit Leiden en directeur van het CTC.

men tot verdere studies. Daarvoor is een analyse van sociale media te beperkt en zijn er voldoende goede argumenten te geven waarom mensen niet hun werkelijke (gewelddadige) gedachten of plannen via een online-platform kenbaar zullen maken. Tevens zorgen constante ontwikkelingen binnen Syrië en Irak alsook in westerse landen voor obstakels die het onmogelijk maken een goede voorspelling te doen over het toekomstige gevaar dat Syriëgangers zouden kunnen vormen.

Wij richten ons daarom primair op de, online gedeelde, belevingswereld van de door ons onderzochte personen, door te kijken naar de berichten die zij zelf tijdens hun verblijf in Syrië of Irak via Facebook verspreiden, om zo het debat over Syriëgangers te voeden met – zij het basale – empirische inzichten die veelal ontbreken in het huidige (wetenschappelijke) onderzoek en de berichtgeving in de media.

Bestuderen van sociale media

Voor deze studie is gekeken naar de berichten van elf personen met een Nederlandse of Vlaamse achtergrond die strijden in Syrië en/of Irak. Zij zijn onderdeel van een grotere groep van naar schatting 120 Nederlanders en 250 Belgen die naar de regio zijn gereisd om deel te nemen aan de gewelddadige strijd aldaar.⁴ Ongeveer dertig van de Nederlandse strijders zijn volgens de AIVD inmiddels teruggekeerd;⁵ in België wordt dit aantal teruggekeerden op zeventig geschat.⁶ Om een eerste beeld te krijgen van de belevingswereld van Syriëgangers ter plaatse, is de meetperiode van maart tot en met juni 2014 gekozen;⁷ voor deze periode zijn alle *posts* bestudeerd die door de onderzochte personen zelf op hun accounts zijn geplaatst (totaal 378).

De zoektocht naar geschikte Facebook-accounts voor onze analyse is gestart bij accounts van personen van wie de namen de afgelopen periode door de media in verband werden gebracht met jihadistische activiteiten in Nederland of van diegenen die daadwerkelijk naar Syrië waren afgereisd.⁸ Via hun Facebook-netwerk is ook een zoektocht gestart naar andere accounts van personen die zich (ook) in Syrië of Irak bevonden. Om vast te stellen of een persoon in Syrië of Irak verblijft en afkomstig is uit Nederland of België, zijn de volgende selectiecriteria gehanteerd:

- De account-houder zegt zelf in Syrië te verblijven.
- De account-houder plaatst regelmatig foto's en teksten waaruit blijkt dat hij/zij zich in Syrië bevindt.

- De persoon bevestigt regelmatig dat hij/zij in Syrië verblijft.
- Uit *posts* blijkt dat de persoon zelf of (in het geval van een vrouw) dat haar partner bij de strijd betrokken is.
- Uit reacties op *posts* uit het Facebook-netwerk van een Syriëganger blijkt dat hij/zij zich inderdaad in Syrië bevindt.
- De account-houder post vrijwel alle *posts* in het Nederlands.

Uiteindelijk konden zodoende veertien accounts worden geïdentificeerd. Daarvan kon, op basis van bovenstaande selectiecriteria, worden vastgesteld dat ze beheerd worden door Nederlandstalige personen die in Syrië verblijven: zeven Nederlanders, drie Belgen en vier personen van wie de herkomst niet met zekerheid is vast te stellen. Op elf van deze accounts werden regelmatig *posts* geplaatst. Deze vormen de basis van een analyse van wat hen bezighoudt, hoe ze naar het conflict in Syrië kijken, maar ook hoe ze aankijken tegen de westerse samenlevingen waarin zij zijn opgegroeid.⁹

De inhoud van de Facebook-*posts* is in diverse categorieën ingedeeld. Voorbeelden van dergelijke *posts* zijn een foto van een lachende strijder poserend met zijn wapentuig of een geschreven post waarin de strijd van buitenlandse strijders in Syrië en Irak wordt geprezen. Deze *posts* zijn vervolgens gecategoriseerd als 'verheerlijking strijderschap in Syrië'. Een ander voorbeeld is een geplaatste foto van een overleden strijder, met een bijschrift of een bericht waarin lovend wordt gesproken over martelaars in Syrië. Deze zijn gecategoriseerd als 'verheerlijking martelaarschap'.

Na analyse van alle berichten kan worden bepaald welke overkoepelende onderwerpen een rol spelen in de online-communicatie van onze onderzoeksgroep. Uiteraard waren niet alle *posts* bruikbaar voor de analyse. De inhoud van berichten die door anderen op een tijdstip werden geplaatst zijn niet geanalyseerd, omdat ze niet per se de visie van de Syriëganger weerspiegelen. Een aantal *posts* (89 van de 378) was niet of maar gedeeltelijk bruikbaar. Een *post* van een door ISIS-strijders veel gebruikte zwarte vlag waar in het Arabisch de islamitische geloofsbelijdenis op staat afgebeeld, is bijvoorbeeld niet bruikbaar voor analyse wanneer de context bij een dergelijke afbeelding ontbreekt. Er kan dan, met andere woorden, niet worden vastgesteld wat de Syriëganger precies bedoelt met een dergelijke *post*.

Uit de analyse van de ongeveer 300 overgebleven *posts* konden duidelijk drie typen onder-

werpen worden vastgesteld die veruit het meest werden besproken: het conflict tussen ISIS en Jabhat al-Nusra (JaN); verheerlijking van de jihadistische strijd; en verheerlijking van martelaarschap. Naast de algemene analyse van deze drie onderwerpen is specifiek aandacht besteed aan de manier waarop Syriëgangers zich uitlaten over gewelddadigheden en hoe zij zich uiten over de Nederlandse en de Belgische samenleving en, meer algemeen, over 'het Westen' en de westerse samenleving. De *posts* waarin de Nederlandse en/of Belgische samenleving een rol speelt, zullen per onderwerp worden besproken. Hieronder zal op deze onderwerpen verder worden ingegaan.

Meest besproken onderwerpen

Het conflict tussen ISIS en JaN is het meest besproken onderwerp: 22% van alle geanalyseerde *posts* hebben betrekking op het conflict tussen deze twee groeperingen. Onder de elf Syriëgangers bevinden zich vijf voorstanders van ISIS en vier voorstanders van JaN. Vijf Syriëgangers kiezen expliciet een kant in het conflict door zich voor een van deze twee partijen uit te spreken en tegen de andere partij. Vier Syriëgangers spreken zich voor JaN of ISIS uit, zonder de andere groep te bekritisieren. Twee Syriëgangers spreken zich niet uit over het conflict.

De toon van de *posts* over het conflict tussen JaN en ISIS is vaak fel en zeer uitgesproken. Over en weer bekritisieren Syriëgangers van beide partijen elkaar. Diegenen die zich aansloten bij JaN uiten regelmatig kritiek op de handelwijze van ISIS, en andersom. Een Syriëganger die zich identificeert met JaN bekritisieert de handelwijze van ISIS door een sarcastische vraag te posten:

Vraagje aan ISIS: Hoe lang zijn jullie nog van plan om moslims te blijven vermoorden in Deir Zorr?
[Gepost op 12 juni 2014]

Daarnaast verwezen aanhangers van JaN herhaaldelijk naar publicaties van aan al-Qaida gelieerde geestelijken, zoals Ayman al-Zawahiri en Abu Muhammad al-Maqdisi, waarin ISIS wordt bekritisieerd.

Omgekeerd vragen aanhangers van ISIS zich hardop af of aanhangers van jihadistische groeperingen nog wel als moslim kunnen worden beschouwd. Wederzijdse verkettering (*takfir*) lijkt continu op de loer te liggen, zoals de volgende *post* van een Syriëganger, die zegt in de Syrische stad Raqqa te verblijven, illustreert:

Daar waar ik altijd terughoudend was in takfeer op jabhat al islamiyyah, kunnen deze bewijzen heel wat veranderen... [opsomming van bewijzen] ...
Graag jullie reacties. [Gepost op 28 april 2014]

Twee van de elf Syriëgangers laten zich in drie *posts* negatief uit over sji'ieten. Van de vijandigheden tussen sji'ieten en ISIS-strijders die sinds juli 2014 plaatsvinden in Irak, is in voorgaande maanden dus nog weinig terug te zien op de Facebook-accounts van Syriëgangers. Twee andere Syriëgangers laten zich (in totaal negen *posts*) positief uit over Alevieten, en meer specifiek het regime van Bashar al-Assad. Dat is opvallend, aangezien veelal wordt verondersteld dat Syriëgangers naar Syrië zijn vertrokken om te strijden tegen het regime van al-Assad.

Van vijandschap ten aanzien van Alevieten of sji'ieten is in de periode maart-juni 2014 op de Facebook-pagina's van Syriëgangers dus nauwelijks een spoor teruggevonden. In deze periode trachtten de Syriëgangers vooral het conflict tussen JaN en ISIS te bediscussiëren en elkaar over en weer te bekritisieren. Het conflict waar ze zich in bevinden lijkt in de meetperiode eerder een intern soennitisch conflict dan een sektarische strijd met andere islamitische groepen met een extremistisch karakter. De *content* van de Facebook-profielen van Syriëgangers lijkt daarmee een afspiegeling te vormen van de actuele strijd waarin ze destijds fysiek betrokken waren.

Verheerlijking van de jihadistische strijd is met 18% het op een na 'populairste' onderwerp. Mannelijke Syriëgangers tonen foto's waarop zij lachend te zien zijn terwijl zij wapens vasthouden. Regelmatig worden ook 'actiefoto's' gepost waarop een Syriëganger in schiethouding wordt afgebeeld of gewapend in een truck zit. Op de accounts van vrouwelijke Syriëgangers zijn foto's van kinderen met wapens te vinden.

Veel van de *posts* waarin de jihadistische strijd verheerlijkt wordt, lijken utopisch van karakter: ze roepen een romantische sfeer op waarbij vaak de religieuze kant van de strijder wordt belicht. Een voorbeeld is een foto van een gewapende strijder die zijn wapen heeft afgelegd, maar nog met bivakmuts op tegen een boom uitrust en de koran leest.¹⁰ De strijd in Syrië, en meer algemeen de jihadistische strijd, wordt bovendien vaak verbeeld en verwoord door apocalyptische uitingen. Zo wordt dikwijls de wens uitgesproken dat Allah de strijders in Syrië de overwinning zal schenken: "Moge Allah de mujahidien in as-Shaam de eindoverwinning schenken." Bijbehorende afbeeldingen en

onderschriften geven bijvoorbeeld weer dat strijders zich nu moeten verenigen en dat “de tijd gekomen is voor actie en niet voor woorden”.¹¹

Het is bij veel *posts* niet vast te stellen of deze zijn verspreid met propagandistische motieven, d.w.z. met als doel Nederlandse of Belgische moslims te bewegen deel te nemen aan de jihadistische strijd. Een aantal *posts* van beeldmateriaal, zoals foto's en video's, lijkt specifiek voor dergelijke doeleinden te zijn verstuurd. Opvallend is bijvoorbeeld een foto waarop een Nederlandse strijder te zien is, met als bijschrift een wervende slogan die gedeeltelijk ontleend is aan een commercial van de Nederlandse Spoorwegen: “Opeens heb je het... je toekomst ligt in het paradijs.”¹²

Verheerlijking van martelaarschap

Naast *posts* waarin de jihadistische strijd verheerlijkt wordt, postten acht van de elf Syriëgangers regelmatig (9% van het totale aantal *posts*) over het martelaarschap van personen uit hun omgeving. Veelal werden foto's van overleden Nederlandse en Belgische strijders geplaatst, met bijschriften waaruit kan worden opgemaakt dat de Syriëgangers die de *post* plaatst van dichtbij getuige is geweest van het overlijden van zijn strijdmaker. De dood van strijdmakers weerhoudt hen er echter niet van zelf de strijd voort te zetten; integendeel, doorlopend spreken de onderzochte Syriëgangers de wens uit zelf ook als martelaar te sterven, zoals in onderstaande *post*:

Ow mijn geliefde Martelaren wees verheugd jullie zielen zijn bevrijd! InshaAllah [als God het wil] kom ik gauw zit nog vast in deze wereldse gevangenis! Ya Allah [O God] maak mijn ziel rijp en neem mijn ziel als een martelaar! [Gepost op 3 juni 2014]

De volgende dag post dezelfde persoon:

Nadat ik heb gezien hoe mijn geliefde broeders heen zijn gegaan wens ik niks meer dan het zelfde: heen gaan naar de tevredenheid van mijn heer. [Gepost op 4 juni 2014]

De martelaarsdood wordt zonder uitzondering positief gewaardeerd; en uit de *posts* blijkt dat Syriëgangers onverschrokkenheid voor de dood als deugdelijk beschouwen. Ook wanneer zij over martelaarschap praten, wordt er vaak geromantiseerd. Zo worden geregeld foto's geplaatst van overleden strijders die trekken van een glimlach rond hun mond hebben: “glimlachende martelaren”. Ook getuigen Syriëgangers vaak positief over de “wonderlijke geuren” die opstijgen van de lichamen van overleden strijders.

Dat de status van martelaarschap belangrijk is voor Syriëgangers, blijkt wanneer die status door derden in twijfel wordt getrokken. In onderstaande *post* spreekt een strijder van JaN zijn woede uit over ISIS-strijders die stellen dat overleden strijders van JaN in het hiernamaals niet de status van martelaar verkrijgen omdat deze strijders voor een afvallige groepering zouden vechten.

Iemand van die Nederlandstalige juhul [dwalers] van Isis, zegt dat [dan volgen zes namen van overleden Belgische en Nederlandse strijders] GEEN shuhada [martelaren] zijn omdat ze onder de kafir murtad vlag [vlag van ongelovigen en afvalligen] van Jabhat Julani [geuzennaam voor Jabhat al-Nusra, vooral gebruikt door ISIS-strijders] vochten!!!! Wat moet je hierop antwoorden????!!! [Gepost op 29 juni 2014]

Samenvattend blijkt uit onze analyse dat het conflict tussen JaN en ISIS en de verheerlijking van geweld (strijderschap) en martelaarschap een prominente rol spelen op de Facebook-accounts van Syriëgangers.

Lijfstraffen

Uit de analyse blijkt eveneens dat Syriëgangers – zij het in (veel) mindere mate – ook *posts* plaatsen over onderwerpen die concreet verwijzen naar lijfstraffen. In negen *posts* laten in totaal vijf Syriëgangers zich positief uit over kruisiging, onthoofding en geseling van vermeende misdadigers. Zoals in onderstaande *post* (bijbehorende afbeelding is niet weergegeven vanwege het schokkende beeld):

Vandaag hing er weer iemand aan het kruis in [STAD], deze keer met een ondragelijke stank, iemand van FSA (vrije Syrische leger) die een gevangene Muhajira van #IS heeft verkracht. Zijn zwarte gezicht zegt genoeg over zijn eindbestemming. Moge allaah zijn gezicht nog zwarter laten worden door het vuur in de hel. Laat dit een teken van Allaah zijn, en vergelijk deze met de witte stralende gezichten van de Shuhadaa. [Gepost op 6 juni 2014]

In alle negen *posts* worden lijfstraffen vergoelikt en als rechtvaardig omschreven. Lijfstraffen zoals kruisigingen en onthoofdingen, die door internationale media vaak worden omschreven als misdadig en onmenselijk, worden in de negen aangetroffen *posts* juist als positief beoordeeld. Zo plaatste een Nederlandse strijder een foto van zichzelf in gevechtstenuue, poserend voor iemand die gekruisigd is, met het bijschrift: “Soldaat van Bashar”. [Gepost op 7 juni 2014]

Wanneer Syriëgangers over martelaarschap praten, wordt er vaak geromantiseerd

Posts met betrekking tot Nederland

De overgrote meerderheid van de *posts* van de elf personen die zich ten tijde van deze analyse in Syrië of Irak bevonden, hebben betrekking op wat ze daar zien en meemaken. Daarnaast zijn er zes relevante *posts* die inzicht geven in hoe zij aankijken tegen de westerse samenlevingen waarin zij zijn opgegroeid en in wat zij van moslims verwachten die niet naar Syrië zijn vertrokken. In twee *posts* wordt expliciet opgeroepen tot het plegen van aanslagen in Nederland en België:

Moge Allah swt meer jongeren laten opstaan die de voorbeeld nemen van diegene die de aanslag heeft gepleegd in de joodse museum yaa ikwa de shahada is niet enkel in shaam maar ook in België te vinden Wallahi hun bloed, rijkdom en hun eer is halal voor ons neem de voorbeeld van mohammed merrah rahimuLlah en wees een doorn in de ogen van deze vijanden van islaam. [Gepost op 3 juni 2014]

Een andere Syriëganger post later:

Tegen de potentiële Syriëgangers in Nederland en België (lees: mujahideen) zeggen wij: [...] Draag bij aan deze strijd tegen de vijanden van de islam, ook daar kan je veel betekenen in deze cruciale beslissende strijd. Ik vraag Allah om ons in te zetten op een wijze die Hem tevreden stelt! [Gepost op 16 juni 2014]

Twee Syriëgangers posten in de meetperiode eenzelfde lijst met tips over hoe in Syrië te geraken. In de lijst stonden reisroutes, een veilige manier om aan vliegtickets te komen en een lijstje met praktische spullen: een “paklijst”. Opvallend was dat de lijst maar enkele dagen op de accounts was te vinden en vervolgens was verdwenen. In het commentaar onder een van de *posts* werden vóór hun verwijdering opmerkingen geplaatst over het gevaar van het plaatsen van dergelijke *posts*. “De AIVD leest mee”, zo werd in een van de reacties gewaarschuwd.

Uit andere *posts* blijkt dat sommige Syriëgangers de discussie die in Nederland over hen gaande is, goed volgen. Twee van hen plaatsten filmpjes waarin ze Nederlanders en Belgen oproepen vragen te stellen over de strijd in Syrië en het leven als strijder. De vraag-antwoord-sessies hebben volgens de Syriëgangers tot doel “tegenwicht te bieden” aan het door de “westerse media” en “terrorisme-deskundigen” gepresenteerde beeld van Syriëgangers. Ook reageren ze op aangekondigde overheidsmaatregelen die tegen hen worden genomen. Zowel een Belgische als een

Nederlandse Syriëganger reageerde op nieuwsberichten over aangekondigde overheidsmaatregelen tegen Syriëgangers. Onderstaande tekst werd gepost boven een foto van een brandend Nederlands paspoort:

Trek onze paspoorten in, zet onze zogenaamde uitkeringen stop.. wallaahi [bij God] wij zijn verveerd dat wij niks meer met jullie te maken hebben! [Gepost op 26 maart 2014]

Een andere Syriëganger post de volgende tekst:

Tegen de Nederlandse en Belgische overheid zeggen wij: Jullie mislukte pogingen om potentiële mujahideen vroegtijdig op te sporen en te bespioneren en vervolgens tegen te houden zullen uitlopen op een gigantische fiasco. Jullie bekrompen beleid zal niets aanrichten in het tegenhouden van de sterke wil van de moslims die deze religie willen beschermen tegen de klauwen van de ongelovigen. [...] Spendeer, plan, bedenk en geef vorm, maar weet dat alles verloren zal gaan! [Gepost op 16 juni 2014]

Tot slot dient vermeld te worden dat sommige Syriëgangers sporadisch berichtgeving van Nederlandse media op hun tijdlijn plaatsen. Zo plaatsten twee van hen een kort bericht over twee (verschillende) geweldsincidenten waarbij eenmaal een Nederlandse en eenmaal een Belgische vrouw die een niqab draagt het slachtoffer was. Ook plaatsten andere Facebook-gebruikers *links* naar berichten van Nederlandse media op de tijdlijn van Syriëgangers. Aangezien bij deze *posts* verdere duiding ontbreekt (en deze niet altijd door de Syriëganger zelf zijn geplaatst), zijn ze niet meegenomen in de analyse.

Conclusie

Facebook-*posts* van Syriëgangers kunnen inzichten verschaffen in hun belevingswereld. Wat maakt een Nederlandse of Belgische strijder in Syrië mee en hoe kijkt hij/zij aan tegen het land van herkomst? Uit de onderzochte Nederlandstalige *posts* van elf van deze Nederlandse en Belgische Syriëgangers blijkt dat bij alle subjecten geweld, zowel in ideologische als praktische zin, een belangrijke rol speelt in hun wereldbeleving. De meeste *posts* refereren aan de strijd in Syrië waaraan zij deelnemen of zij verheerlijken in meer algemene zin de jihadistische strijd en het martelaarschap. Bovendien blijkt dat sommige Syriëgangers concrete gewelddadigheden, zoals executies en andere lijfstraffen, in hun omgeving vergoelijken of dat ze zelf(s) bij deze gewelddadigheden betrokken zijn.

De meeste onderzochte Syriëgangers postten niet of nauwelijks berichten die betrekking hebben op Nederland of België; zij lijken zich niet (meer) bezig te houden met ontwikkelingen in eigen land. Een klein aantal van hen is hun land van herkomst echter niet vergeten: ze roepen op tot het plegen van geweld in hun land van herkomst en roepen Nederlandse en Belgische moslims op naar Syrië te reizen. Deze Syriëgangers tonen daarnaast hun afkeer tegen geweld dat zich richt op moslims in Nederland en overheidsmaatregelen tegen (potentiële) Syriëgangers.

Deze inzichten zijn gebaseerd op slechts een beperkt aantal observaties. Desondanks kan op basis van deze eerste eenvoudige analyse een aantal tentatieve conclusies worden getrokken die een bijdrage kunnen leveren aan een nuanceering van het beeld dat we van Syriëgangers hebben. Daarnaast biedt deze analyse aanknopingspunten voor verder onderzoek dat kan leiden tot beter inzicht in de dreiging die van Syriëgangers uitgaat. Deze studie toont aan dat een deel van de Syriëgangers (twee van de elf), gezien hun expliciete oproep aanslagen te plegen in Nederland en België, als een acuut gevaar kan worden beschouwd voor de landen van herkomst. Ook kunnen zij, onder andere door persoonlijk gedeelde tips en ervaringen over het reizen naar Syrië, een rekruterende rol spelen.

De vraag of Nederlandse en Belgische personen ook gehoor geven aan deze oproep, blijft onbeantwoord in dit artikel, evenals de vraag welke invloed de door Syriëgangers verspreide pro-jihadistische *content* heeft op hun (online-)omgeving. Om de discussie over deze 'rekruterende rol' van Syriëgangers te bevorderen, ligt het naar ons inzicht voor de hand een meer kwalitatieve

analyse toe te passen op discussies die gevoerd worden op, bijvoorbeeld, Facebook-profielen van Syriëgangers, om te bepalen of en in hoeverre zij een radicaliserende en wervende invloed hebben op mensen in hun land van herkomst.

Dit onderzoek biedt evenmin inzicht in de vraag hoe het radicaliseringsproces van Syriëgangers is verlopen. Wél geeft de aangetroffen *content* aanleiding te veronderstellen dat er van verregaande radicalisering onder Syriëgangers sprake is. De *content* onderstreept daarmee de noodzaak van uitgebreidere en meer structurele *monitoring* van sociale media, om beter inzicht te verkrijgen in de dreiging die uitgaat van Syriëgangers voor de landen van herkomst. En zelfs dan is het belangrijk te beseffen dat het ontstane dreigingsbeeld mogelijk maar een beperkte afspiegeling is van de werkelijke bedreiging die Syriëgangers voor hun samenleving van herkomst vormen; Syriëgangers zijn immers veiligheidsbewust en een deel is duidelijk doordrongen van de mogelijke juridische en maatschappelijke implicaties van wat ze op Facebook melden.

Het bestuderen van sociale media biedt derhalve slechts beperkt inzicht in de leefwereld en denkbelden van Syriëgangers. Geweld, in welke vorm dan ook, speelt daarin een bijzonder grote rol. De dingen die ze daarover zeggen onderstrepen de zorgen die over dit fenomeen geuit zijn. De concrete (voor)beelden uit deze studie maken het dreigingsbeeld bovendien explicieter en inzichtelijker. Het toont de enorme kloof tussen de leefwereld van de Syriëgangers en die in hun landen van herkomst, een gegeven dat meegenomen zou moeten worden in het debat over wat te doen met personen die uiteindelijk vanuit Syrië weer terugkeren naar Nederland of België.

NOTEN

1 In dit artikel wordt de term 'Syriëganger' gebruikt om Nederlanders en Belgen aan te duiden die de afgelopen jaren naar Syrië en mogelijk naar delen van Irak zijn gereisd en zich daar hebben aangesloten bij gewapende islamitische groeperingen. 2 In dit artikel wordt de afkorting ISIS gebruikt. Hoewel deze beweging tegenwoordig wordt aangeduid met de afkorting IS (Islamitische Staat), is voor ISIS gekozen omdat de geanalyseerde Facebook-posts veelal stammen uit een periode waarin Islamitische Staat nog niet door ISIS was uitgeroepen. 3 Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst, 'Transformatie van het jihadisme in Nederland', 2014. 4 The Soufan Group, <i>Foreign Fighters in Syria</i>, New York: The Soufan Group, 2014 (www.soufangroup.com). 5 Persconferentie bij presentatie AIVD jaarverslag 2013; <i>Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 36</i>. 6 'Waarom keerden al 70 Syriëstrijders terug naar België?', <i>De Morgen</i>, online op 22 oktober 2014 via http://www.demorgen.be/dm/nl/9616/Onrust-in-het-Midden-Oosten/article/detail/1906704/2014/06/03/Waarom-keerden-al-70-Syriestrijders-terug-naar-Belgie.dhtml 7 Het betreft de periode waarin Islamitische Staat (IS, voorheen ISIS) nog niet het beeld van de strijd in Syrië en Irak domineerde. Gelet op de recente snelle ontwikkelingen in de regio is wat de Syriëgangers in het	algemeen bezighoudt, voor deze fase nog niet goed in kaart te brengen en te analyseren. Bovendien werden zeven van de elf in deze studie geanalyseerde Facebook-accounts in de periode juli-augustus verwijderd; het was daarom niet mogelijk de <i>content</i> van de meeste accounts over deze periode te analyseren. 8 In dit artikel zullen de <i>posts</i> niet herleidbaar zijn tot specifieke Facebook-accounts en hun beheerders. Gelet op de gevoeligheid van de materie is er onder andere geen lijst van onderzochte personen bijgevoegd. Daarnaast hebben we de gebruikte data geanonimiseerd door herleidbare informatie aan te passen of weg te laten. Dit heeft verder geen gevolgen voor de strekking van de vertogen. 9 De op de elf geselecteerde accounts aangetroffen <i>posts</i> zijn onderworpen aan een manifeste en latente inhoudsanalyse, d.w.z. het onderwerp van een <i>post</i> is bepaald aan de hand van de beelden, specifieke woorden of de onderliggende betekenis van de gehele <i>post</i> of teksten die zij bevat. Alle in dit artikel vermelde <i>posts</i> zijn in de originele tekst (dus met eventuele schrijf- en stijlfouten) weergegeven. 10 Foto in bezit van auteurs. 11 Foto in bezit van auteurs. 12 Foto in bezit van auteurs.

Centre for Professional Learning

Professionele verdieping op academisch niveau

Het Centre for Professional Learning van Universiteit Leiden - Campus Den Haag biedt verdiepende en uitdagende cursussen voor hogeropgeleide professionals, die beroepsmatig te maken hebben met het publieke domein. Wij zijn gevestigd in het hart van bestuurlijk Nederland. Wij bieden kennis en inzichten op academisch niveau, met sterke nadruk op de praktische toepassing in uw dagelijkse werk.

Een greep uit ons open aanbod:

- Leergang Toezicht in Transitie
- Leergang Terrorisme, Recht & Veiligheid voor practitioners
- Leergang Politics, Philosophy & Economics
- Leergang Politiek Bestuurlijke Sensitiviteit voor de publieke sector

Maatwerk

In de afgelopen jaren ontwikkelden we maatwerktrajecten in opdracht van onder andere het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het ministerie van Buitenlandse Zaken, de gemeente Den Haag, de provincie Noord-Holland, het RIVM en AgentschapNL.

**Maak kennis met ons aanbod op www.professionallearning.nl
en volg ons op   **

**Universiteit
Leiden**
Campus Den Haag

Over Universiteit Leiden - Campus Den Haag

Door onze vestiging in Den Haag zijn wij goed bekend met dilemma's van beleid en bestuur. Als geen ander zijn wij in staat die dilemma's te verbinden met vernieuwend onderwijs op academisch niveau. Kijk voor meer informatie op www.campusdenhaag.nl

Universiteit Leiden. Bij ons leer je de wereld kennen

Who Are They and Why Do They Go?

The Radicalisation and Preparatory Processes of Dutch Jihadist Foreign Fighters

by Daan Weggemans, Edwin Bakker and Peter Grol

Abstract

How do European Muslim men and women become involved in a violent jihadist struggle abroad? After the sharp increase in the number of European jihadist foreign fighters in Syria since 2012, this has become a pressing question for both academics and policymakers. Concrete empirical examples of radicalisation processes and preparations for engaging in the violent jihad in Syria can help to increase our understanding of these processes. In this article we will discuss the main elements of five Dutch jihadist foreign fighters' radicalisation and preparatory acts. This information is derived from interviews with persons who had been in the direct environment of these jihadists during their radicalisation phase and the time they were preparing their travel to Syria. The findings are brought together and presented in the form of two composite stories of fictional Dutch foreign fighters—'Daan' and 'Driss'—that can be regarded as typical for a number of other Dutch cases.

Keywords: *the Netherlands, Syria, foreign fighters, jihadism*

Introduction

The phenomenon of European foreign fighters is not a new one.[1] There are many examples of groups and individuals that, for a variety of motives and from various ideological backgrounds, have joined an armed struggle abroad. The phenomenon of jihadist foreign fighters is not new either. In the past two decades, European Muslims took part in the civil war in Bosnia or went to fight in Afghanistan, Iraq, Somalia and other parts of the wider Islamic world. In the case of Syria, the phenomenon of foreign fighters emerged after the nonviolent protests in March 2011 turned from riots into a full-blown civil war in the summer of 2011. At an early stage, the conflict drew fighters from other parts of the world, including persons from EU member states such as the Netherlands.

The presence of jihadist foreign fighters in general and that of European foreign fighters in particular has raised worries in many of the countries where these people originate from. Authorities in Europe fear that individuals who participate in the fight in Syria may become further radicalised, become trained in the use of weapons and explosives, and then return to Europe as part of a global jihadist movement.[2] Moreover, with the ever rising numbers of foreign fighters in Syria who may some day return, European countries are heading for a serious security problem as most countries do not have the capacity to track or pursue all possible returnees.

As a consequence, in many European countries a strong emphasis has been placed on the prevention of potential jihadists leaving for Syria. However, the legal tools to do so are limited. In addition, it is not always clear what to look for and what to do if there are signs of radicalisation or preparation for travel to Syria. It requires a great deal of capacity and experience, and the necessary manpower, as well as excellent coordination and cooperation between authorities and other relevant stakeholders to at least have a chance to stop potential jihadists from departing via Turkey to Syria. One of the main obstacles for early detection and intervention is a lack of knowledge among front line social workers and police officers about radicalisation and the foreign fighter phenomenon. In addition, limited experience with, and available means for

PERSPECTIVES ON TERRORISM

countering radicalisation can lead to a situation in which signals are observed but are not linked to the jihad in Syria. Moreover, individual signs of radicalisation and preparation often do not provide a complete picture of the situation. Yet even when different pieces of the puzzle are combined, their interpretation often remains difficult. 'Something' is going on, but what? It remains unclear what exactly friends and family members or the authorities need to worry about. Many young people change their behaviour and attitudes during teenage years or in their early twenties, but what developments point in the direction of radicalisation and finally to heading for Syria?

Concrete empirical examples of radicalisation processes and preparations for engaging in a violent jihad can increase the awareness and understanding of these processes among potential first line responders (teachers, social workers, community police officers) and parents, friends or acquaintances of potential jihadists. From a more academic perspective these empirical examples are essential for gaining a thorough understanding of a process like radicalisation.[3] This brings us to an apparently fundamental problem of (counter-)terrorism and radicalisation studies.[4] Silke and Sageman, for instance, have stressed that although the number of publications in this field has expanded rapidly since 9/11, only a small percentage of them presents new empirical information and digs deep enough.[5] A substantial part of the literature on terrorism consists of literature reviews and conceptual work.[6] Notwithstanding the inherently complicated nature of obtaining primary-sources based data, this poses a significant obstacle for 'moving terrorism research forward'.[7]

Against this backdrop, the authors conducted an exploratory study that aims to contribute to our understanding of jihadist foreign fighters from the Netherlands by presenting the 'biographies' or life stories of five Dutch jihadist foreign fighters who went to Syria.[8] The data for this Research Note were collected through interviews with eighteen persons who had been in the direct environment of five Dutch jihadists during their radicalisation phase[9] and during the time they were preparing[10] their travel to Syria. The five life 'biographies' were 'translated' into two condensed life stories that contain the key observations regarding the radicalisation period and the preparation phase. Using a focus-group discussion with twenty-five experts (frontline professionals and policymakers) who deal with radicalisation and (returning) foreign fighters, we compared these key observations with their experience in working with these youngsters or the stories they had been told by the friends and families of foreign fighters originating from the Netherlands. Thus we attempted to address the following two questions: a) what does the radicalisation process of a foreign fighter in the Netherlands look like and b) what do their preparations for travelling to Syria look like?

In the remainder of this Research Note we will first give a general introduction to the problem of jihadist foreign fighters from the Netherlands on the basis of the publications of the General Security and Intelligence Services (AIVD) and the National Coordinator for Security and Counterterrorism (NCTV) who were the first to report on this phenomenon. Subsequently our research approach and methodology will be discussed before presenting the two condensed life stories that synthesise crucial elements of the 'biographies' of the five researched Dutch jihadist foreign fighters. In the conclusion we will reflect upon the key elements of these life stories.

Jihadist Foreign Fighters from the Netherlands

In December 2012 and the first months of 2013, Dutch authorities observed a rapidly growing number of Dutch citizens and residents going to Syria to join the fight against the regime of Bashar al-Assad on the side of jihadist groups. Initially, the authorities were taken by surprise by the flow of persons from the Netherlands that participated in the jihad in Syria. For years, the terrorism threat level in the Netherlands (*Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland*; DTN) had been 'limited'. However, the DTN report of December 2012 remarked that

PERSPECTIVES ON TERRORISM

the conflict in Syria was becoming 'a new jihadist 'magnet' [...] drawing jihadists from the Arab world but also from Europe'.^[11]

In January 2013, the AIVD decided to bring this potentially threatening new development to the attention of the general public. In an interview on television, the head of the AIVD stated that many of the foreign fighters join the jihadist group Jabath al-Nusra (JaN).^[12] A few months later, the country's official threat level was raised to 'substantial', the second highest. One of the reasons was the significant increase in the number of jihadists travelling to countries in Africa and the Middle East, especially Syria.^[13] In April, the AIVD explained why the phenomenon of travelling jihadists was a source of concern to the Netherlands. According to its Annual Report 2012, 'when abroad, these jihadists acquire combat and other skills and contacts, and may also return in a traumatised condition'.^[14] It noted a large increase in the number of jihadists travelling to Syria at the end of 2012, pointing at the extensive media and internet attention for the conflict in Syria, and the easy accessibility of the country.^[15]

The first wave of jihadist travellers to Syria was composed of members of activist radical Islamist movements, such as Behind Bars and Shariah4Holland.^[16] During 2012 the dividing line between radicalism and jihadism was blurred as these movements created an environment – living room meetings, outdoors events, websites, etc. – in which radical ideas developed into jihadist views. This resulted in the rapid radicalisation of many individuals and a rise in actual attempts to participate in the jihad in Syria.^[17] Today, many of the 'members' of these and other activist radical Islamist groups have gone to Syria or constitute the core of a 'scene' that is still fervently promoting the jihad in Syria, either on the streets of Dutch cities or on the Internet. Quite openly, they express support for, and display loyalty to groups like the Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL) and the earlier mentioned Jabhat al-Nusra.^[18]

Today, the terrorism threat level in the Netherlands continues to be 'substantial' given the on-going threat posed by the above mentioned groups and the increasing number of those returning from Syria. In February 2014, the National Coordinator for Security and Counterterrorism (NCTV) spoke of more than twenty returnees.^[19] In April, this number had grown to about thirty.^[20] These returnees are part of a group of more than one hundred Dutch citizens and residents who have travelled to Syria. The assessments of May 2014 speak of more than seventy persons that are in Syria, at least ten who have died there, and of about thirty returnees.^[21] In 2014, the fight in Syria also seemed to have attracted new groups of potential foreign fighters, including an increasing number of women.^[22] Against this background it is obvious that there is no standard Dutch foreign jihad fighter. However, although there is no clear profile of these foreign fighters, there are a number of general observations that can be made based upon what is communicated by Dutch intelligence and security services. The group of Dutch foreign fighters is comprised of mainly male youngsters, and persons with various ethnic and socioeconomic backgrounds. Moreover, according to the AIVD, the average age of those who travel to Syria is decreasing.^[23] The majority of the Dutch foreign fighters has a jihadist agenda and has joined either ISIL or JaN.^[24] All of these individuals have been active in jihadist circles for various lengths of time, in the virtual or real world.^[25] The fact that most Dutch foreign fighters have joined jihadist groups is one of the main reasons why the authorities are worried and the threat level has remained 'substantial'.

According to the AIVD several fighters have returned to the Netherlands, 'frequently bearing alarming baggage: they are trained, traumatized or radicalised even further'.^[26] To limit the potential threat, the authorities aim to contain the flow of persons travelling to Syria and are further developing a strategy to deal with those returning. Policies related to returnees range from 'soft' assistance programs by local authorities to 'hard' criminal investigations and persecution efforts by the public prosecutor's office. The various security partners involved are asked to remain alert to radicalisation and possible signs of preparation for travelling to

PERSPECTIVES ON TERRORISM

Syria.[27]

To that end, the NCTV provides advice to practitioners and promotes the development of expertise, for instance by offering or supporting security awareness training. However, this is easier said than done. As mentioned earlier, recognising the radicalisation process and the preparation phase of those that want to join the jihad in Syria is very difficult. For instance, this process can sometimes be very short.[28] There are several cases of youngsters who, seemingly out of the blue, became foreign fighters within a few weeks or months. Even many parents were taken by surprise, let alone teachers, social workers, community police officers and local authorities who make up the second ring of possible observers of changes in attitudes and behaviour among these youngsters.[29] Sometimes certain signals were observed, but did not provide a clear and complete picture, as a result of which follow-up actions were postponed.[30] Even when different signals are brought together it is still difficult to make a proper assessment as there is limited material to compare with. Some signals about changes in attitudes and behaviour provide reasons to worry, but to worry about what? Youngsters at the age of most of the foreign fighters show all kinds of changes in attitude and behaviour, but which ones indicate a process that leads to becoming a foreign fighter? To answer these highly relevant questions, we need more empirical research. We need more concrete examples that can help to give an overview of the puzzle in order to a) recognise signals or information, and b) to put the pieces of the puzzle together and assess the situation.

Research Approach and Methodology

This Research Note aims at getting a better picture of Dutch jihadist foreign fighters. With this explorative study we hope to gain some preliminary insights on this phenomenon by reconstructing the radicalisation and preparation processes of a small number of Dutch jihadist foreign fighters who left for Syria. We studied the life stories of five young men who participated in the struggle against the Assad regime between summer 2012 and fall 2013. In this article we will present two abstracted stories consisting of the main elements of these five cases.

The five cases were selected, to the extent information was available, in such a way as to represent the larger population of at least one hundred Dutch jihadist foreign fighters in terms of age, ethnic background, percentage of converts to Islam, social economic background and region of residence. However, accessibility of sources, especially access to persons who were close to our research subjects during their radicalisation phase and the preparation for leaving for Syria, proved to be an important factor for our case selection as well. It was, as expected, not easy to find respondents who agreed to an interview. Feelings of shame and sorrow or fear that talking with researchers would lead to repercussions, such as intimidation by members of the Dutch jihadist scene or trouble with the authorities, formed important obstacles. These obstacles proved bigger in relation to persons of Moroccan descent than in relation to Dutch converts. As a result, the share of converts from ethnically Dutch families, two out of five, is inflated.

For each case three to seven people were interviewed (a total of eighteen respondents of whom seven were interviewed regarding multiple cases) between November 2013 and April 2014. The semi-structured interviews were based on a set of topics to be discussed in depth.[31] These topics were related to the following categories: questions about character or personality, family situation, social network, meaning of life and religion, political ideas, personal experiences. We asked our respondents to focus on the following time periods in the life of the foreign fighters: childhood, adolescence, adult life (if applicable), year before going to Syria and last weeks before travel.

All interviews were conducted in a face-to-face setting. The interviewees included friends and family

PERSPECTIVES ON TERRORISM

members as well as employers, social workers and local police officers and persons connected to mosques. The respondents were in the direct environment of our research subjects during their radicalisation and while engaging in preparatory acts for leaving for Syria. We argue that this makes them valuable respondents for our study as they possess important, first-hand, knowledge on how these processes unfolded and because they are able to reflect upon potential (missed) signals of a forthcoming departure.[32]

The interviews were supplemented, when available, with open source information on the five cases. This resulted in five biographies of Dutch jihadist foreign fighters that describe their lives before leaving for Syria and the subjective interpretations of their radicalisation and preparation phase by the interviewees. Considering the sensitivity of the matter at hand, all personal data in the five life stories has been anonymized (different names and places have been used as well as hobbies and other personal characteristics have been feigned). This, however, has no consequences for the scope and meaning of these biographies. We named the persons Erik, Tarik, Faysal, Elmir and Steven.

Erik and Steven are two boys who were raised in ethnically Dutch families and converted to Islam after finishing their high school education. Tarik and Elmir on the other hand were raised in immigrant families. Tarik was raised in a traditional and religious Turkish family while Elmir's family is from the West Indies and converted to Islam when he was 18 years old. Faysal was born to a Iraqi-Kurdish father and a Dutch mother and converted to Islam during his last years of high school.

The life stories of these five individuals encompass different elements of the development towards becoming a foreign fighter in Syria; personal, ideological, political and social. The elements that were most often encountered in the interviews or in open source information on the five cases were extracted from these five biographies and comprised into the 'fictive' life stories of Daan and Driss. Due to the limited length of this Research Note, we opted for this type of presentation, instead of, for instance, producing a list of observations or possible relevant factors or indicators, as it gives more opportunity to highlight the complexity and the importance of context with regard to the radicalisation and preparation phases of the Dutch foreign fighters. [33] This presentation also corresponds with the explorative nature of this study. Moreover, using compressed stories allows for comparing these cases with the experiences of practitioners and experts in the field in focus group meetings (see below). In the end, all radicalisation processes are to a certain extent idiosyncratic. It is therefore impossible to speak of a single 'typical' radicalisation pathway. However, some elements or themes stood out in the cases we looked into. By combining the recurrent elements and themes from multiple cases into two condensed stories, we aim to provide a grounded insight into these recurring elements of the radicalisation processes whilst acknowledging their inherent complexity.

We opted for two composite stories to be able to present and discuss a number of key contrasts or dissimilarities that recurred in the five researched cases: uncertain/self-confident behaviour, follower/leader types, of Moroccan background/of other ethnic background, and of Muslim background/convert. These contrasts or differences are partly interrelated and can be translated into two stories that reflect recurring or typical elements of the cases we studied. The story of Daan shows the development of a somewhat uncertain teenager who converted to Islam. He could be described as a 'follower'. Driss' story is one about a popular, rather self-confident young man of Moroccan background with many friends in his neighbourhood. He is more a 'leader-like type'. The key elements that constitute the basis of the life stories of Daan and Driss include, amongst others, traumatic experiences in (family) life, difficulties at school or work, confrontations with charismatic persons, personal disappointments, trouble with the authorities, a change of home address, developments at school, (new) friendships, and an increased interest in religion.

In a workshop with a focus group panel of twenty-five professionals (frontline workers, representatives of

PERSPECTIVES ON TERRORISM

local NGOs, community police officers and local policymakers who deal with the issue of radicalisation and foreign fighters) we presented the two condensed life stories. In that version, we underlined the most recurring and most typical elements in the 'biographies' of Daan and Driss. In group discussions, we compared these key observations with their experiences in dealing with radicalisation and returning foreign fighters. There appeared to be very much overlap between the outcome of our earlier interviews and their translation into the life stories of Daan and Driss and what the members of our focus group had been confronted with. In fact, they regarded both stories as rather typical for the cases they had been confronted with. Based on the input from the focus group we only altered the wordings of some of the key observations in the stories of Daan and Driss. They related to traumatic experiences in life, such as the death of a close family member and not knowing what to do with one's life. In this way we designed the two composite life stories presented below.

Composite Life Story # 1: Daan

Daan grew up in a middle-sized town in the west of the country in a family of four; father mother and an older brother. The neighbourhood in which they lived had a bad reputation because of problems with youngsters from a variety of ethnic and religious backgrounds. Unlike most other kids in the neighbourhood, Daan started the second highest level of secondary education and initially managed without any problems to progress in class from year to year. Both in the neighbourhood and at school he was a bit of an outsider. He found it difficult to connect to other children who regarded him as a bit weird; always reading and studying instead of playing sports, playing on the streets and crossing the line into criminal activities every once in a while. He was known as a silent goody-goody. When Daan was sixteen, his family was confronted with a very serious illness of his father. For a long time, Daan was not told about the seriousness of the disease; talking about it was taboo. At school, his grades went down and he started missing classes. His mother did not really know his whereabouts at this time. 'We were so preoccupied with the disease of his father that I hardly knew where Daan was in the months before his dad died.'

Around that time, Daan increasingly began to hang around with two brothers of Iraqi descent that lived in the same neighbourhood. These boys were slightly older than Daan and had been 'in contact with the police' (as a Dutch euphemism goes), but subsequently had found structure and meaning in life through Islam. They took Daan to a mosque in another part of town. A few weeks after the death of his father, he converted to Islam. He kept it hidden for a while from his brother and mother. She was very surprised when she saw her son among other boys dressed in a traditional *djellaba*.^[34] She was initially pleased when Daan explained to her why he had converted, that he had found brotherhood and that it helped him to deal with the death of his father. This feeling of relief quickly passed away when he suddenly started calling everything *haram* ^[35] at home and did not want to join them for dinner when the food was not *halal*.^[36] Especially Daan's brother, Robert, took offense from this behaviour. This led to quarrels that occasionally became very heated. 'After a particularly fierce argument Daan suddenly grabbed a bag and he was gone', said the mother. 'I regret I did not report him as missing ... but he was 17 and I thought he will simply come home after few days.'

The mother was somewhat reassured the next day, when Daan sent a loving text message in which he said he was sorry and that he was staying with friends. After that, he came home only occasionally to pick up some stuff and to chat with his mother. She noticed that he often talked about politics and how wonderfully Islam protected weaker members of society. She found it hard to talk to him about such matters. Around that time, Daan stopped having contact with the few friends he had at high school, despite the fact that he went to school regularly again and even started having quite good grades. From then on, he became even more an outcast at school: the silent convert without any friends.

PERSPECTIVES ON TERRORISM

He did have friends outside school. According to a community police officer from another part of the city, Daan was a member of a group of radical Muslims who often came together to talk about religion and politics. This particular group was banned from several mosques after confrontations with other visitors. Youth workers knew several of them from the time they were younger and were causing many problems. According to the imam of a mosque where they were no longer welcome, '[t]hey intimidate our mosque attendants and feel that they alone represent the true Islam. I don't know. The misery in Syria hurts us all, but their hatred against Shiites and the West is way over the top. I am so worried about this.' The community police officer was aware of these concerns, but because the confrontations at the mosque had stopped, it was felt that no further actions were necessary. A rumour that two brothers from the radical group were fighting in Syria was seen as little more than bragging. Two days later, after their desperate parents had reported them missing, it was clear that they indeed had left for Syria—together with Daan.

Composite Life Story #2: Driss

Driss grew up on the streets of a large city in the Netherlands. As the third child in a family of eight his playroom was outdoors, especially the soccer field behind the flats of the bad neighbourhood in which they lived. Like most of his neighbours, he was of Moroccan descent. He had a hard time at school. His language deficiency – his mother could hardly speak any Dutch – he managed to overcome. During his high school years (at the lowest secondary education level) he was a locally well-known rapper who incorporated alleged discrimination against young immigrants into his sharp texts. This made him popular at school and in his neighbourhood. His Dutch teacher had always hoped Driss could have become a role model as a successful rapper. He was also generally regarded as a sympathetic and cheerful boy. He had once been caught during a burglary, but otherwise stood out positively among the rest of his friends and other kids in the neighbourhood. Unlike most of his friends he had a job as a general assistant in a supermarket. However, he lost this job when it appeared that he had been an accomplice of a robbery at the same store by opening a backdoor at about closing time to let in his criminal friends. As a consequence, he came into contact with the law, but eventually was sentenced only to community service. During this difficult period, he managed to finish high school. After that, he enrolled in an upper level vocational training program 'Trade & Enterprise' in a nearby town. After the first weeks he hardly showed up in class. He also seemed to have given up on rapping.

At that time, he made an exasperated and restless impression, according to a social worker from his neighbourhood. 'He did not manage to deal with that thing with the robbery and the transition to a new school in a new town. Also his group of friends gradually fell apart. Some went to other schools, some had problems with the law and Driss did not seem to know what he should do with his life.'

A part of the group of friends that continued to hang around in the neighbourhood started to get an interest in religion after the arrival of a charismatic figure in a mosque in an adjacent part of town. Initially Driss met them only occasionally. When the discussion was becoming more political in nature, however, Driss' interest was aroused. With the same verve as from the time he was rapping, he emerged as a gifted speaker at the living-room meetings and on public squares in the neighbourhood. 'They performed *dawah*[37] and went up to youngsters who caused trouble to say something about their behaviour', said a community police officer. Driss stood out from the rest because he did not change his dress. 'He flourished again and that positive attitude of his attracted a lot of other people. Because of him, I then too started to study Islam for a while', said one of his neighbours. Driss became one of the key figures of an activist Islamist group. He and his fellow activists also went to demonstrate a number of times in The Hague against the burqa ban. By that time he had grown a thin beard.

PERSPECTIVES ON TERRORISM

When it was known that three members of the group had travelled to Syria, his parents were informed about this by acquaintances. They knew about the radical ideas of their son, but were not particularly negative or worried about it, though they did not like him being involved in demonstrations. Moreover, at home he hardly talked about politics or religion. In fact they were glad that Driss was interested and positive about something again. His father remembered that Driss told them he wanted to continue his studies and that he had a job at an Islamic butchers shop. 'When we heard that some of his friends had gone to Syria, we were shocked at first, but when Driss told about all his plans, we were just very relieved. To us this was proof that he would not go to Syria and that his future was here.' The parents were very upset and bitter when they learned two weeks later that Driss was in fact in Syria. 'Why did the secret police not warn us and stop him! Why had they not arrested him at that demonstration!'

Conclusion

In this Research Note we looked into concrete cases of Dutch jihadist foreign fighters. We argued that more empirical data is needed to gain a better understanding their motivations. Based on interviews with eighteen individuals who were in the direct environment of five persons who had joined the struggle against the regime of Bashar al-Assad and supplemented with other available open source materials we reconstructed their life stories. Next we translated these five 'biographies' in two condensed life stories. These were compared with the experience of a focus-group of more than twenty experts in the field of radicalisation and foreign fighters and their observations and experiences were incorporated. The final versions of these two condensed life stories aim to address issues related to the radicalisation process of a foreign fighter in the Netherlands and his preparation before traveling to Syria.

Before we reiterate the key observations of our exploratory study, we would like to remind the reader that the two condensed life stories cannot possibly provide a complete picture of the phenomenon of Dutch jihadist foreign fighters and their radicalisation process and preparation phase. Here as elsewhere, radicalisation is foremost characterised by complexity and dissimilarity.[38] It goes without saying that the small number of cases that were studied prohibits us from drawing any general conclusions. The study limits itself to providing a set of often recurring elements in the life stories of five foreign fighters and a few preliminary assumptions that need further testing. Keeping this in mind, we present the following key observations of our study:

- Based on the publications of the AIVD and the NCTV it would appear that the Syrian conflict has attracted jihadist fighters from different ethnic backgrounds and from various parts of the Netherlands. The AIVD also stressed the virtual glorification of Dutch jihadist foreign fighters and regards this as one of the causes for the rise in jihadists traveling to Syria. However, during our interviews and from the expert panel we consulted, it did not emerge that the internet played a decisive role in the radicalisation of our research subjects and their decision to leave for Syria. Although some of them visited radical websites, this was not regarded by our interviewees as a very important reason for their radicalisation.
- Based on our interviews and the workshop with the expert panel, the group of Dutch foreign fighters consists mostly of individuals under the age of 25, with middle and low education levels, originating from lower or lower middle class socio-economic backgrounds. They were raised in relatively bad neighbourhoods in both traditional religious immigrant and Islamic families as well as in ethnically Dutch families.
- Some interviewees observed strong frustrations among our five research subjects in the years before they left about their own societal position in the Netherlands or that of their ethnic groups. Only in

PERSPECTIVES ON TERRORISM

some cases were frustration and concerns expressed about the Syrian conflict.

- We found in our sample that some of our research subjects had been exposed to traumatic experiences, such as the loss of a loved one or experiencing difficulties at school or work and trouble with the authorities, in the period before joining a violent jihadist group in Syria.
- During the radicalisation and preparatory processes, our research subjects increasingly isolated themselves from society. This manifested itself in two ways: the radicalising individual cuts the ties with his former social environment (for instance with old friends or family members) or the social environment expels the radicalising individual (for instance when individuals or groups are being banned from mosques).
- In the researched cases individuals were confronted with, and shared their radical ideologies or ideas about, Syria via radical networks. Sometimes these networks consisted of old friends (often from the same neighbourhood) who had radicalised collectively. In other cases, a change of home address or school brought them in contact with new friends who belonged to radical groups or they encountered charismatic persons. In our cases, these charismatic persons were not religious authorities or former jihadi foreign fighters. Their role can be the articulating and disseminating of a radical agenda or the sharing of specific knowledge about how to become involved in the Syrian jihad. In addition, in most cases, other persons within the social networks of the five studied foreign jihadist fighters had preceded them in joining Syrian jihadist groups.
- Among our research subjects we found feelings of apathy and lack of meaningfulness in their lives in the period before they left for Syria. In these cases participating in the Syrian conflict seemed to provide them with a sense of purpose and fulfil their need to belong.
- The five persons studied showed an increased interest in religion in the period before they left for Syria. This manifested itself in visiting (different) mosques, changing eating habits, entering into religious debates, and visiting certain websites or online forums.
- Almost everyone near the individuals who radicalised and prepared for travelling to Syria, were caught by surprise when they found out that these individuals had actually left. Political statements of those who left for Syria were often escaping their attention since these were not made at home or in public. Preparatory acts were concealed from family members, who, in a number of cases, were deceived.

Our key observations and preliminary assumptions show a complex and diverse picture of the Dutch Muslim foreign fighters and their radicalisation process and preparation phase. Much more empirical research is needed to be able to arrive at a set of well-defined factors, circumstances or dynamics that will help us to understand this phenomenon. With the two condensed life stories we hoped to provide some empirical insights that can be used by other scholars who study the phenomenon of foreign fighters as a means of comparison and validation.

About the authors: **Daan Weggemans** (MSc, Nijmegen University) is a researcher at the Centre for Terrorism and Counterterrorism (CTC) at Leiden University's Campus The Hague in The Netherlands. **Edwin Bakker** (PhD, University of Groningen) is Professor of (counter) terrorism studies, director of the CTC and Fellow of the International Centre for Counter-Terrorism (ICCT) in The Hague. **Peter Grol** (MA, Leiden University) is an independent researcher.

PERSPECTIVES ON TERRORISM

Notes

- [1] Edwin Bakker, Christophe Paulussen and Eva Entenmann, "Dealing with European Foreign Fighters in Syria: Governance Challenges & Legal Implications," *ICCT Research Paper* (International Centre for Counter-terrorism – The Hague, 2014); Thomas Hegghammer, "The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad," *International Security*, vol. 35, no. 3 (2011): 53–94; Barak Mendelsohn, "Foreign Fighters–Recent Trends," *Orbis*, vol.55 no.2 (2011): 189-202.
- [2] See for instance: Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), "Annual Report 2013," (AIVD, 2013); National Coordinator for Security and Counterterrorism (NCTV), "Dreigingsbeeld Terrorisme 35," (NCTV 2013); EUROPOL, "TE-SAT 2013: EU Terrorism Situation and Trend Report," (EUROPOL 2014).
- [3] Bart Schuurman and Quirine Eijkman, "Moving Terrorism Research Forward: The Crucial Role of Primary Sources," *ICCT Background Note* (International Centre for Counter-Terrorism, 2013): 1.
- [4] As Alex Schmid and Albert Jongman stated already in 1988: 'There are probably few areas in the social science literature in which so much is written on the basis of so little research'. Alex Schmid, Albert Jongman, *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature* (New Brunswick: Transaction Books, 1988), 179.
- [5] Andrew Silke, "The Devil You Know: Continuing Problems with Research on Terrorism," *Terrorism and Political Violence* vol.13, no. 4 (2011): 5; Andrew Silke, "Contemporary Terrorism Studies: Issues in Research," in Richard Jackson, Marie Breen Smyth and Jeroen Gunning (eds.), *Critical Terrorism Studies: A New Research Agenda* (New York / London: Routledge, 2009), 34-48; Marc Sageman, "The Stagnation of Terrorism Research," *Terrorism and Political Violence* (Forthcoming 2013): 1-16.
- [6] Neumann and Kleinmann showed that secondary academic literature remains the single largest source of evidence in radicalisation studies and the 'overall balance between [the use of] primary and secondary sources (54 percent versus 45 percent) demonstrates that researchers (...) [in this field strongly rely] on secondary sources for making their arguments'. Peter Neumann and Scott Kleinmann, "How Rigorous Is Radicalization Research?," *Democracy and Security*, vol. 9, no. 4 (2013): 372.
- [7] Schuurman and Eijkman, "Moving Terrorism Research Forward".
- [8] We define these jihadist foreign fighters as those who regard it their duty to participate in what they believe to be a jihad of the sword against the regime of Syrian President Bashar al-Assad and its Shiite allies, and who join local or foreign groups with a jihadist political agenda. The term jihad refers to the so-called violent or lesser jihad. A person who engages in this type of jihad is called a jihadist. Their actions are claimed to be in furtherance of the goals of Islam. These goals may include the establishment of a (pan) Islamic theocracy and their restoration of the caliphate. See: Edwin Bakker, "Characteristics of Jihadi Terrorists in Europe (2001-2009)," in Rik Coolsaet (ed.), *Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge: European and American Experiences* (Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2011), 2.
- [9] We adopt Neumann and Rogers' definition of radicalisation as 'the changes in attitude that lead towards sanctioning and, ultimately, the involvement in the use of violence for a political aim'. See: Peter R. Neumann and Brooke Rogers, "Recruitment and Mobilisation for the Islamist Militant Movement in Europe," (King's College London, 2007), 11.
- [10] In this paper we define preparatory acts as the initial acts of a person who has conceived the idea of leaving for Syria to join the violent jihad. Examples of preparatory acts include raising money for travel expenses, gaining knowledge on the best way to enter Syria or how to join a specific jihadist group, obtaining military equipment, announcing the intent to leave or saying goodbye to loved ones.
- [11] National Coordinator for Security and Counterterrorism (NCTV), "Summary DTN 31," (NCTV, 2012). See: english.nctv.nl/Images/summary-dtn-31_tcm92-476955.pdf?cp=92&cs=65038.
- [12] Bertolee, R. (2013);AIVD waarschuwt voor jihadgangers'. *Nieuwsuur* 07-02-2013.
- [13] National Coordinator for Security and Counterterrorism (NCTV), "Dreigingsbeeld Terrorisme 32," (NCTV, 2013).
- [14] AIVD, "Annual Report 2012," 21.
- [15] Ibid.
- [16] Ibid.
- [17] Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), "Annual Report 2012," (2013), 21.

PERSPECTIVES ON TERRORISM

[18] AIVD, “Annual Report 2013,” 11; NCTV, “Dreigingsbeeld Terrorisme 35”.

[19] Ibid.

[20] Ronald Plasterk, “Press conference presentation AIVD annual report,” (The Hague, 23 April 2014).

[21] AIVD, “Annual Report 2013,” 9; Plasterk, “Press conference”.

[22] AIVD, “Annual Report 2013,” 3.

[23] Ibid., 3.

[24] Ibid., 9.

[25] NCTV, “Dreigingsbeeld Terrorisme 35”.

[26] AIVD, “Annual Report 2013,” 3.

[27] NCTV, “Dreigingsbeeld Terrorisme 35”; Interviews with local policy makers and NCTV officials (March 2013 – June 2014).

[28] Interviews with local policy makers and NCTV officials (March 2013–June 2014).

[29] Ibid.

[30] Ibid.

[31] Our semi-structured interviews consisted of multiple topics that related to our five cases on which the respondent was asked to reflect upon. Per answer the interviewer could ask for an elaboration (a probe). This kind of qualitative interviewing offers researchers the opportunity to ask respondents about underlying motivations, thoughts and ideas and collect detailed information.

[32] It is important to stress that the perceptions of respondents on the course of events may differ. Therefore multiple sources were used to describe the radicalisation process and preparatory acts of our research subjects. Moreover, there is the risk of subjectivity and the problem of asking all kinds of questions in hindsight about processes and phases these persons might have wanted to prevent.

[33] The five initial cases can be requested from the authors.

[34] Berber traditional long robe.

[35] Arabic term meaning sinful.

[36] Permissible according to Islam.

[37] Proselytizing or preaching of Islam.

[38] See also Alex Schmid, “Radicalisation, De-radicalisation Counter-radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review,” *ICCT Research Paper*, (International Centre for Counter-terrorism – The Hague, 2013); Coolsaet, *Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge*.

Hans Jaap Melissen

Melissen studeerde Amerikanistiek aan de Universiteit Utrecht. Begonnen als algemeen verslaggever, legde hij zich al gauw toe op humanitaire crises en oorlogen. Veel van zijn reportages werden ook uitgezonden door de NOS en andere publieke omroepen.

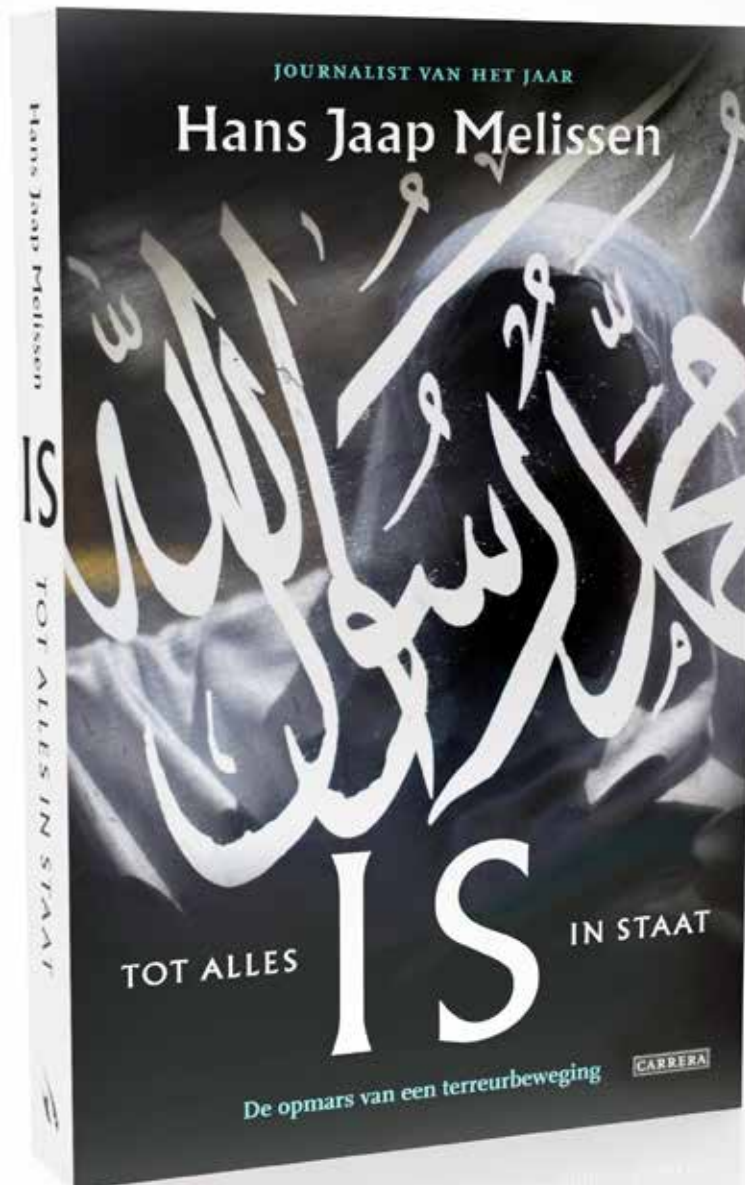
Melissen is momenteel freelancer en werkt voor bijna alle publieke omroepen, Vrij

Nederland, Trouw en EénVandaag. Hij schuift regelmatig aan bij praatprogramma's als Pauw & Witteman. Ook geeft hij lezingen, trainingen en zit hij bijeenkomsten voor.

Melissen reisde de afgelopen jaren onder meer naar Syrië, Afghanistan, Irak, Israël en Palestina, Iran, Mali, Egypte, Sri Lanka, Indonesië, Darfur, Moldavië, Pakistan, Libië, Congo, Mozambique, Haïti en Kosovo.

In januari 2015 verscheen zijn nieuwste boek: 'IS-Tot Alles In Staat' (Uitgeverij Carrera, derde druk). Hierin schetst Melissen aan de hand van zijn eigen reportages de opkomst van extremisten in Irak, na de Amerikaanse inval van 2003, en de radicalisering van de opstand in Syrië.

A History of the Hofstadgroup

by Bart Schuurman, Quirine Eijkman and Edwin Bakker

Abstract

This Research Note provides a chronological overview of the most important events that occurred during the 2002-2005 existence of the Dutch Hofstadgroup. This group is frequently cited as a leading example of the 'homegrown' jihadist threat that arose in Europe from 2004 onwards. Despite this status in the literature, a detailed and above all primary sources-based account of the main developments of this group has so far been missing. With this contribution, the authors hope to provide fellow researchers with a useful resource for their own work on the Hofstadgroup and homegrown jihadism more broadly.

Keywords: *homegrown, jihadism, the Netherlands, Hofstadgroup*

Introduction

There is an ongoing need within the field of terrorism studies for rich, detailed and primary-sources based descriptions of terrorist groups and incidents.[1] The value of such accounts is twofold; they provide precise and reliable insights into a particular group, individual or event and those same qualities make them valuable for use as building blocks in other scholars' research. This Research Note provides a thorough chronological description of a well-known example of European 'homegrown' jihadist terrorism by focusing on the Dutch Hofstadgroup's activities during its 2002-2005 lifespan. Ultimately, the authors hope that this description can become a useful resource for other scholars interested in the Hofstadgroup in particular and homegrown jihadism in general. Four specific arguments are advanced for this contribution's relevance.

First of all, numerous publications take the Hofstadgroup or elements thereof as a case study but most do not provide more than a cursory glance at the group's activities and development.[2] Secondly, while some of the studies that do present detailed accounts of the Hofstadgroup are enlightening and informative, the accuracy and reliability of even the best accounts is marred by a reliance on newspaper articles as sources or by a lack of references altogether.[3] Although newspaper articles are a necessary staple in terrorism research as they are frequently the only readily available sources, media reports may be biased, often offer only brief descriptions of events and can be inaccurate.[4] Thirdly, some accounts of the Hofstadgroup betray a less than objective approach to the subject matter.[5] Finally, many existing publications are in Dutch, leaving room in the English literature on homegrown jihadism for a detailed description of this group.[6]

In a more general sense, even though almost ten years have passed since Dutch filmmaker Theo van Gogh was murdered by a Hofstadgroup participant, the group is still a worthy subject of investigation because many aspects of this phenomenon remain contested. The most notable of these concerns the very nature of this group. Although frequently presented as a key or even 'quintessential' example of homegrown jihadist terrorism, closer examination reveals it is more accurately described as an amorphous collective of radicalised young Muslims centered around a hardcore of extremists.[7] Although these extremist elements underwent an organisational and ideological development towards a jihadist terrorist network, this process was never fully completed. Essentially, the arrests of 2004 and 2005 decimated the Hofstadgroup, forestalling its maturation into a full-fledged jihadist terrorist network.[8]

The Dutch police files on the various investigations into the Hofstadgroup are the most important primary sources used in this Research Note.* Additional information is taken from five semi-structured interviews;

PERSPECTIVES ON TERRORISM

two with former Hofstadgroup participants and three with Dutch government officials who were involved in the Hofstadgroup investigation in some capacity. Although extensive and detailed, these sources also have several drawbacks that must be acknowledged. First of all, both contain their own biases. The police files predominantly document findings that can be used to prosecute the suspects and may therefore underexpose exculpatory evidence. The interviewees might spin stories to present themselves in a more favorable light or they may simply have forgotten relevant facts due to the passage of time.[9] A second drawback is that these sources are not publically available, making it difficult for readers to comparatively assess the present study against others. Thirdly, the conditions for the use of both types of sources stipulate complete anonymity, which means that none of the participants in the Hofstadgroup can be named here—although some of their names are in the public domain. While this decreases the readability of the narrative, this downside is outweighed by the benefits in terms of reliability and detail that these sources accord.

A Clarification of Premises

Several assumptions underlying this analysis need to be clarified. First of all, the name ‘Hofstadgroup’ is inherently misleading as it was coined by the Dutch secret service, the AIVD, and was not used by the group’s participants.[10] This relates to the second point alluded to earlier, namely that whether or not a recognisable group ever existed, let alone a *terrorist* organisation or network, is a matter of ongoing debate.[11] The use of the ‘Hofstadgroup’ designation is upheld here because it has become the accepted name for this group in the literature. Thirdly, based on the authors’ estimates, the Hofstadgroup encompassed approximately 38 individuals. Included in this number are all of the persons arrested in conjunction with the various criminal investigations linked to Hofstadgroup and those who participated in group meetings at least twice. Naturally this definition of ‘participation’ is contestable, but it provides a suitable starting point for the following discussion. Finally, because space constraints prohibit an exhaustive reconstruction of events, the focus is on the key participants and the most important developments. Topics such as the court cases or descriptions of day-to-day life in the group are not discussed here.

2002: The Hofstadgroup’s Initial Formation

The earliest references to the Hofstadgroup stem from 2002. Approximately halfway through the year, the group managed to attract the AIVD’s attention, although the intelligence service only labeled them as the ‘Hofstadgroup’ from October 2003 onwards.[12] Little is known about the group’s activities at this point in time, but it appears that group meetings were taking place by the end of 2002. A middle-aged Syrian asylum seeker took a prominent role during these so-called ‘living room meetings’ as a religious instructor.[13] He does not appear to have spoken of the use of violence or participation in jihad directly, yet his teachings conferred a dogmatic and fundamentalist interpretation of Islam. This formed a fertile base for some participants’ subsequent radicalisation into a decidedly extremist, pro-violence, interpretation of Islam based primarily on Salafi-Jihadist principles.[14]

These meetings were held in various locations, with an internet café in Schiedam and the residence of Van Gogh’s to-be murderer in Amsterdam being used regularly.[15] A first hint that elements of the group were developing extremist views manifested itself towards the end of the year. In November, one person who would feature prominently in the group’s extremist core supposedly spoke out in favor of a mass-casualty bombing attack.[16] It is interesting to note that initial group formation appears to have been based primarily on pre-existing ties of friendship and not, as some authors have claimed, on active recruitment.[17] Many participants had grown up in the same neighborhoods, attended the same schools or knew each other

PERSPECTIVES ON TERRORISM

through their local mosques.[18] In the words of one former participant, the Hofstadgroup was a 'circle of acquaintances'[19]

2003: Would-be Foreign Fighters and International Connections

At the start of the year, a prominent Hofstadgroup participant and a friend of his attempted to join Islamist rebels in Chechnya. They were arrested by local authorities just after they crossed the border with Ukraine and were sent back home after questioning. Upon return to the Netherlands they were interrogated further by both the Dutch police and the AIVD.[20] That summer, two other Hofstadgroup participants separately undertook travel to Pakistan where they allegedly met each other for the first time at a Quran school. However, chat messages written after their return and intelligence information paint a different picture; these imply that both underwent or at least sought paramilitary training in Pakistan or Afghanistan. That this trip was more than an opportunity to study Islam abroad is underlined by a farewell letter one of the two young men left for his family, in which he expressed his desire to remain in the 'land of jihad'.[21] The group's 2003 activities underline the importance of contextual factors; principally the 2001 intervention in Afghanistan, the 2003 war in Iraq and, more locally, the example set by two young Dutch Salafists who in 2002 traveled to, and were killed in, Kashmir.[22]

September – October 2003

These two men returned from Pakistan separately in September. Later that month, AIVD intelligence revealed that one of the Pakistan-goers may have returned on the instigation of an unnamed 'emir' who tasked him with 'collecting balloons.' According to a fellow Hofstadgroup participant, this particular traveler had returned to 'play a match' before Ramadan that year (which began on the 27th of October). Around the same time it was also discovered that this individual, together with the person who tried to reach Chechnya and a third participant in the Hofstadgroup, were in contact with a Moroccan man living in Spain who was sought by the Moroccan authorities for his involvement in the 2003 Casablanca bombings.[23]

The Hofstadgroup participant who had been tasked by the unknown emir, traveled to Barcelona in the first week of October to meet the Moroccan man. While there, he also met an acquaintance of the Moroccan suspect who Spanish authorities believed had ties to the Iraqi terrorist organization Ansar al-Islam. Another Hofstadgroup participant communicated with the Moroccan man via telephone from the Netherlands and apparently received instructions to procure 'a notebook' and 'credit'. Other topics of conversation were 'shoes class 1 and class 2' and 'things that come from Greece or Italy'. The Moroccan suspect also mentioned that he would send a man from Belgium to meet the participant he had been phoning with. Whether this meeting occurred is unclear, although two of the participants who were in contact with the Moroccan individual traveled to Belgium on the 15th of October 2003 for unknown purposes.[24]

On the 14th of October, the Spanish authorities arrested the Moroccan suspect. A day later, the AIVD informed the Dutch public prosecutor's office about the travels to Pakistan/Afghanistan and the Spanish connection. The police arrested five Hofstadgroup participants on the 17th of October. These included the three individuals who undertook travel abroad, two of whom were in contact with the Moroccan man, another person who was also in contact with the Moroccan individual and the middle-aged Syrian religious instructor. House searches turned up books, tapes and digital materials espousing an extremist interpretation of Islam, study notes on martyrdom, an unknown (at that point) person's will expressing a desire to die as a martyr and, in the case of one of those arrested, materials suggestive of an interest in constructing an explosive device. All of the suspects were released at the end of October for lack of evidence.[25]

PERSPECTIVES ON TERRORISM

The police were thus unable to substantiate the possibility that the suspects were planning a terrorist attack or assisting foreign groups or individuals in doing so. Given that two of those arrested had in September and October been trying to encourage other young Dutch Muslims to travel to Pakistan, a likely explanation for the 'emir's' task is that it was to inspire others to make the trip. The communication with the Moroccan suspect in Spain is harder to explain, although possibly the Hofstadgroup participants were providing logistical assistance with acquiring a passport ('notebook') and money ('credit'). What the other terms referred to, and what type of 'match' was to be played before Ramadan remains unclear.

December 2003

On the very last day of 2003, one of the Pakistan travelers undertook a second journey to that country, this time accompanied by a fellow Hofstadgroup participant. Scarcely more than a week later, on the 9th of January 2004, both of them returned to the Netherlands. The sources provide three different explanations for this rapid return. In the first one, recounted by one of the travelers, the two men visited an Islamic school some forty to fifty kilometers from Islamabad for an 'intake' interview. Once there, they were warned that they could be arrested which prompted the duo to leave the country. The second explanation stems from the two-time Pakistan traveler, who allegedly told witnesses that they were detained by American soldiers in Afghanistan and sent back to the Netherlands. The third explanation comes from a witness, who said that one of the travelers had told him they were detained by unknown persons and given the choice of leaving immediately or being handed over to the local Pakistani authorities.[26]

2003 and the Radicalisation of Van Gogh's To-Be Murderer

Judging by the tone and contents of his writings and translations, 2003 also saw the man who would murder Van Gogh in November 2004 rapidly embrace more radical and fundamentalist views.[27] This process was accompanied by a withdrawal from 'mainstream' Dutch society; he quit his job, stopped volunteer work for his local community in June and distanced himself from non-religious old friends. Around the same time he adopted the clothing, facial hair style and convictions of a fundamentalist Muslim, leading him to become known as 'the Taliban' among youths in his Amsterdam neighborhood. Of particular interest is the finding that he travelled to Denmark in October. The sources do not reveal what the Hofstadgroup participant did there, but it is possible that he visited a Syrian preacher who lived there. The preacher was a friend of the Hofstadgroup's Syrian religious instructor and occasionally travelled to the Netherlands to visit him.[28]

2004: Individualistic Plots and the Murder of Theo van Gogh

With the exception of the short second trip to Pakistan, the Hofstadgroup appears to have undertaken very few, if any, communal activities during 2004. Whereas burgeoning collective efforts involving at least parts of the group could be identified in 2003, such as the contacts with the Moroccan suspect and the attempts to encourage other Dutch Muslims to travel to Pakistan, 2004 was characterized by distinctly individualist initiatives. Although the reasons for this change were manifold, including a lack of organizational structure and clear leadership, the importance of the October 2003 arrests in this regard cannot be overlooked.[29] A former participant described the arrests as resulting in an acutely heightened sense of paranoia and a preoccupation with personal safety. This was debilitating to the point that the interviewee designated the Hofstadgroup as being effectively crippled by early 2004.[30] In 2004, the Dutch contribution to the war in Iraq and the terrorist attack in Madrid proved to be important sources of inspiration for the group's most extremist participants to begin considering the possibilities of waging violent jihad in the Netherlands.[31]

PERSPECTIVES ON TERRORISM

January – March 2004

While the realization that they were under surveillance dampened group-based activities, a small number of individuals were not deterred. Peters' analysis of the writings of Van Gogh's to-be killer, shows that this participant moved from radical (i.e. not necessarily violent) convictions to distinctly extremist (i.e. clearly pro-violence) ones around March 2004.[32] His ongoing radicalisation into violent extremism would lead him, around the summer of that year, to embrace the view that blasphemers ought to be killed.[33] This provided him with both the motive and the justification for murdering the writer and filmmaker Van Gogh, who was very outspoken in his criticism of Islam and Muslims and often presented his arguments in a coarse fashion.

April 2004

Several other notable developments took place before that time, however. On the 8th of April a supermarket in Rotterdam was robbed by two men armed with automatic weapons. Although the suspicion could not be substantiated by concrete evidence, the robbers likely received help getting into the store from one of its employees—the Hofstadgroup participant who tried to reach Chechnya a year earlier. Minutes after the robbers got away with approximately 700 Euros, one of them was arrested and later confirmed as an acquaintance of the store's Hofstadgroup employee.[34] Several Hofstadgroup participants have since claimed that the second robber was also involved in the group and only managed to 'evade' the police because he was in fact an AIVD informant.[35]

May – June 2004

On the 18th of May, the police received information which raised the possibility that the supermarket employee was involved in preparations for a terrorist attack. Several weeks later, on the 7th of June, that same individual was captured on security cameras walking around the AIVD's headquarters in Leidschendam, apparently measuring distances by taking equally spaced steps. These events contributed to his second arrest, on the 30th of that month. Among the items encountered in the ensuing house search were photographs, maps and directions, downloaded from the internet, that described the AIVD headquarters, but also the nuclear reactor in Borssele, the House of Representatives, the Ministry of Defense, Amsterdam Schiphol airport and the barracks of the Dutch commando's in Roosendaal. Other finds included a bullet proof vest, firearm components that could be fitted to the weapons used in the supermarket robbery (two magazines and a silencer), electrical circuits, night-vision goggles, household chemicals, fertiliser, documents espousing an extremist interpretation of Islam, jihad 'handbooks' and a hand-written will in the suspect's name.[36]

While indicative of an interest in improvised explosive devices (IED), it should be noted that the electrical circuits and chemicals were everyday, over-the-counter items that had not (yet) been combined into an explosive device or its precursor components. It should also be emphasised that the particular type of fertiliser found turned out to be unsuitable for making an explosive substance.[37] Hence, the suspect does not appear to have had the capacity to construct an actual bomb at that point in time.

Also in June, two other Hofstadgroup participants were found to have inquired about fertiliser at a garden store. Whether this had anything to do with interest in constructing an IED remains unclear. However, it is noteworthy that the individual arrested on the 30th was found in possession of a list of addresses of that particular chain of stores.[38] Secondly, on the 6th of June, two different Hofstadgroup participants, in the company of two acquaintances who do not appear to have been directly involved in the group, traveled to

PERSPECTIVES ON TERRORISM

Portugal.

Following a tip-off likely provided by the AIVD, in which the possibility was raised that the goal of this trip was to commit a terrorist attack during the European soccer championships or to kill former Portuguese Prime Minister Barosso, the four travelers were arrested by the Portuguese police on the 11th and their whereabouts searched. No evidence was uncovered to substantiate any of the terrorism related hypotheses or a later claim by a witness that the trip's goal was to acquire weapons. In light of the lack of incriminating evidence, it may simply have been the case that the Hofstadgroup participant who came up with the idea for the trip in the first place, an illegal immigrant from Morocco, was telling the truth when he stated that he had wanted to benefit from a Portuguese amnesty for asylum seekers. Similarly, there is little to contradict his companions' claim that they went along to enjoy a holiday.[39]

Despite the lack of incriminating evidence, all four travelers were handed over to the Portuguese immigration police on the 14th of June for 'visa irregularities' and sent back to the Netherlands several days later. Upon his arrival at Schiphol airport, the trip's initiator was questioned by the Dutch police. One particularly interesting aspect of this conversation is that he warned the police of a friend of his who, he claimed, spoke a lot of jihad, adhered to the ideology of 'takfir' (declaring other Muslims apostates [40]) and who wanted to join the jihad in Chechnya. This friend would later commit the murder of Van Gogh.[41] What motivated the person being questioned to divulge such information is unknown.

Two other developments round off this overview of the eventful month of June 2004. On the 14th, the mother of two Hofstadgroup participants filed a statement with the police declaring that she and her daughters felt threatened by her two sons' extremist and violent behaviour to the point that they moved out of their own home.[42] Investigations conducted later in 2004 also revealed the 14th of June to be the first day on which an AIVD interpreter leaked confidential information to two Hofstadgroup participants; one of them received a 'weekly report' on the group in June and the other a wiretap in August. The leak was discovered in September 2004 when a Dutch newspaper faxed a part of the weekly report to the AIVD. The interpreter was a prior acquaintance of one of the group's participants, for whom the AIVD employee had bought a travel ticket from Al Hoceima (Morocco) to Amsterdam in May 2003.[43] Why he leaked this information and what, if any, effect the files had on the Hofstadgroup remains unknown.

August 2004

On the 29th of August, the Somali-born Dutch politician Ayaan Hirsi Ali appeared for an in-depth interview on the TV-program 'Zomergasten' (summer guests). As part of the show, a short Islam-critical film she had recently made with Van Gogh called 'Submission, part 1' was broadcast.[44] The film, which contains fragments in which Quranic verses are projected on semi-naked women, was met with either disgust or indifference by the Dutch Muslim community.[45] But among the Hofstadgroup the film evoked some particularly strong reactions, which is perhaps unsurprising as having renounced her Muslim faith, Hirsi Ali was already a particularly hated public figure in Islamist circles.[46]

On the 30th, a message appeared on MSN Group 'Muwahhidin De Ware Moslims' (Muwahhidin The True Muslims[47]). This website was administered and frequented by Hofstadgroup participants, e.g. for the purposes of propagating the increasingly extremist texts written by Van Gogh's to-be killer. It was also used to get in touch with other young Dutch Muslims who held similar ideas or could be persuaded to do so. The message, titled 'The unbelieving diabolical mortada [apostate], Ayaan Hirsi Ali', was posted by an individual on the group's edges. In it, the author claimed that the 'Muwahhidin Brigade' had uncovered Hirsi Ali's residence, proceeded to publish that presumed address in full and also posted a picture of Van Gogh.[48]

PERSPECTIVES ON TERRORISM

A second message followed on the 4th of September and was openly threatening. Writing of Hirsi Ali, the author claimed that ‘wherever she hides, death shall find her!’[49]. The messages’ author was arrested on the 14th of September.

September 2004

On the 15th of September, the Dutch police received an anonymous e-mail warning them that two individuals were potentially preparing a terrorist attack. The anonymous source had supposedly been asked by two ‘terrorists’ to commit attacks in the Netherlands, with the House of Representatives and Amsterdam’s red light district as possible targets. Unfortunately, the available sources divulge no further information on this potential terrorist plot.[50] Interestingly, however, one of the two supposed terrorists was an active participant in the Hofstadgroup. In September, he responded affirmatively to a question posted on the website ‘TawheedWalJihad’ inquiring whether it was a Muslim’s duty to kill those who insulted the prophet Muhammad. To substantiate his argument, the Hofstadgroup participant relied on a translation of Ahmad Ibn Taymiyya’s argument to this extent. The translation of the influential 14th century Salafist scholar’s writings on this subject had been the work of Van Gogh’s future killer. The individual acting as an ‘online helpdesk’ on extremist matters was arrested on the 8th of November because he had issued death threats to Dutch politician Geert Wilders using the aforementioned website.[51]

November 2004

On 2 November 2004, the Dutch filmmaker and writer Theo van Gogh was murdered while cycling to work in his hometown of Amsterdam. The killer cycled up alongside Van Gogh, shot him several times with a pistol and then tried to decapitate the dead or dying victim with a kukri knife. Without having accomplished this task, he decided to pin a prepared note to the dead man’s chest with another knife in which he threatened Hirsi Ali with death. Calmly reloading his HS model 95 firearm, the killer then walked towards a nearby park where a shoot-out with police officers ensued. After running out of ammunition and being shot in the leg, Van Gogh’s murderer was arrested. Three other people were also hit by the gunman’s bullets; one bystander in the leg, another in the heel of her foot and one police officer in his bulletproof vest. Upon being taken into custody, the killer was told that he was lucky to be alive; he responded that he had hoped to die.[52]

Nine witnesses later reported having seen the killer at different locations along the route Van Gogh usually travelled to work between early October and the day of the murder. Two witnesses, independently of each other, claim to have seen the killer on the 1st of November standing with his bike along Van Gogh’s usual route, observing passing cyclists. This implies that Van Gogh’s attacker had carefully chosen where to strike and perhaps even that the second of November was not his first attempt to kill the filmmaker.[53]

There has been considerable speculation about the rest of the group’s involvement in or knowledge of this premeditated murder. Yet the available evidence indicates that the murder was planned, prepared and executed solely by the attacker himself.[54] Based on his explanation in court, he appears to have been primarily driven by a sense that it was an individual believer’s duty to behead those who insulted Allah and his prophet, as Van Gogh had allegedly done with his movie and writings. He took full responsibility for his actions and claimed that he would have done exactly the same had the blasphemer been his brother or father. [55]

Van Gogh’s murder was the only actual terrorist attack carried out by a Hofstadgroup participant. By leaving a message threatening Hirsi Ali on his victim’s body, and through six other ‘open letters’ that were to be

PERSPECTIVES ON TERRORISM

published by his compatriots, the killer made clear that his goal was not just to kill the filmmaker, but to use his death to send messages to several audiences; threatening ones to unbelievers and 'apostate' Muslims and inspirational calls to action to what he dubbed the 'Muslim youth'.^[56] As such, it falls clearly within Schmid's definition of terrorism and cannot be labeled as 'simply' a murder.^[57]

The authorities responded to the murder by arresting most of the known members of the Hofstadgroup on the day of the murder. Two, however, managed to evade apprehension. One was the middle-aged Syrian man who had provided religious instruction to the group. Aided by several acquaintances, he left the day that Van Gogh was killed, traveling via Belgium and Greece and entering Syria illegally via Turkey. Despite the striking coincidence, the police investigation was unable to ascertain with any degree of certainty whether or not the Syrian man was aware of the murderer's plans. The second participant who got away was a member of what could be dubbed the group's extremist core and who featured earlier as the initiator of the trip to Portugal. Where precisely he went after evading arrest has remained unclear. He may have travelled back to his family in Morocco in November 2004 and spent a considerable amount of time until his arrest in June 2005, probably living in Brussels or possibly in Luxemburg, from where he would occasionally travel to the Netherlands.^[58]

The most dramatic episode in the arrests of suspected Hofstadgroup members occurred during the early hours of the 10th of November 2004. As a police arrest squad tried to force the door on the apartment of two suspects in The Hague around 02:50 in the morning, they found that it had been barricaded from within and could only be partially opened. The suspects had prepared for the police's arrival and discussed beforehand how to respond to it. Mere moments after the squad's attempt to force entry to the apartment, one of its occupants threw a hand grenade through the crack between door and doorframe, which passed the officers standing on the landing and bounced down the outdoor stairwell to the street where it exploded on the pavement. Moments after realizing a grenade had been thrown at them, one of the police officers fired twice at their attacker, both shots hitting the wall just beside his head. The grenade's explosion injured five policemen, one of them seriously.^[59]

The arrest squad was forced to pull back and a stalemate ensued that was only ended by the deployment of a military special forces unit at the end of the day.^[60] Until that time, the two suspects made various phone calls to friends and family, announcing their imminent martyrdom, hastily wrote wills and made several prank calls to the emergency services asking for the police to come and rescue them from the 'masked scary men' surrounding their home.^[60] They also threatened to blow up the entire street with twenty kilograms of explosives, provoked the officers to shoot them and were seen waving a sword and firearm that would later turn out to be a fake. Towards the end of the afternoon, the special forces operators went into action. After 18 tear gas canisters were fired into the apartment through its windows, the two suspects clambered over their own barricades onto a balcony. Special forces soldiers in an opposite building then ordered them to raise their hands. When one of the suspects appeared unwilling to comply, a warning shot was fired. The suspects were then told to undress and descend into the garden via a ladder. As the unresponsive suspect was observed reaching into his jacket pocket, he was shot in the shoulder. Subsequently, both suspects complied with the soldiers' orders, climbed down to the garden and were taken into custody. No explosives were found in the apartment, but the suspects' pockets did contain three additional hand grenades.^[61]

2005: From Hofstadgroup to 'Piranha'

The November 2004 arrests ended what could be called the 'first generation' Hofstadgroup. Yet no more than a couple of months later, from approximately April 2005 onwards, a small group re-emerged that, with regard

PERSPECTIVES ON TERRORISM

to its participants, ideological convictions and practical intentions, was a direct successor to the 2002-2004 Hofstadgroup. This 'second generation' has become known under the name of the police investigation into its activities, i.e. the 'Piranha' group. Despite the separate investigations and court cases, the Piranha group was essentially a continuation of the Hofstadgroup and is treated here as such.

The group's 2005 resurgence was made possible by three factors. First of all, the individual arrested in June 2004 after snooping around the AIVD headquarters was acquitted and released in April 2005. Thus, one of the more extremist individuals in the Hofstadgroup was able to continue his activities. Secondly, another member of the Hofstadgroup's extremist core had evaded arrest in November 2004 and remained at large until his apprehension in June 2005. During this interval, he contributed to the radicalisation of several young women on the Hofstadgroup / Piranha group's edges and strengthened the new group's operational capabilities by procuring three firearms. These two men appear to have formed the new group's main protagonists. Of the remaining nine individuals ultimately earmarked as suspected members of the Piranha group, all but two had been on the original Hofstadgroup's edges. The arrest of most of the original participants seems to have brought these peripheral individuals forward into positions of increased prominence.[62]

From its April 2005 starting point, the Piranha group displayed some interesting differences from its predecessor. Most importantly, there appeared to be a burgeoning sense of hierarchy, tenuous indications of a return to more *group-based* efforts and, importantly, clearer signs that these efforts were in the service of *terrorism related* goals.[63] Under the overall guidance of the individual released in April 2005, some of the participants in the Piranha group appear to have become involved in the development of three potential terrorist plots. The first appears to have been focused on several Dutch politicians, with particular interest shown in Hirsi Ali. The second one had as its target an El Al airliner, while the third envisioned a double strike; first at the AIVD headquarters and then at several Dutch politicians.

April 2005

One of the first things the individual released in April 2005 did was to approach an old acquaintance, someone who had been in contact with Hofstadgroup participants from approximately the end of 2003. During the trial against the Piranha suspects, this person claimed to have been coerced and threatened by the group's two ringleaders, for instance into renting a house for the group in Brussels and occasionally supplying participants with money.[64] In contrast, the other suspects in the Piranha case have claimed that this individual was in fact very radical, not at all involuntarily associated with them and purely motivated to give incriminating testimony in court to avoid being sentenced.[65] Although the currently available data do not allow these conflicting claims to be convincingly resolved, it should be noted that this was one of the witnesses whose testimony a Dutch court qualified as unreliable.[66]

Police intelligence from early April 2005 indicated that the individual recently released from detention had gathered a new group around him, that he wanted to die as a martyr and that he was driven to rectify the '1-0' in the unbelievers favour.[67] This latter point indicates that he was at least partially motivated by a personal desire for revenge for his arrest and incarceration. This motive also appears in various writings by and about this individual, which highlights his experience of poor treatment by the Dutch justice system and police and, especially, his adversarial relationship with the AIVD.[68]

PERSPECTIVES ON TERRORISM

May 2005

The Piranha ringleader who had been a fugitive since November 2004, allegedly told two other participants that he had a CD-ROM with instructions on how to make a suicide vest and that the required components could be bought in Germany. In the same period, this individual turned up in possession of three firearms; a Czech 'Skorpion' version 61 submachine gun (also referred to as a 'baby Uzi'), an Agram 2000 submachine gun with a separate silencer and a .38 caliber Smith & Wesson revolver. In May, he also instructed a participant to visit the group's other leader, the man released from custody in April, to pick something up. This turned out to be a piece of paper printed in an internet café which listed the names, addresses and telephone numbers of several Dutch politicians.[69]

June 2005

June was a particularly interesting month with several noteworthy developments. On or around the 15th, the fugitive and a companion took two other participants to a large park in Amsterdam to fire one of the submachine guns at a tree.[70] Several days later, on the 20th, the aforementioned companion phoned a family member who worked at a pharmacy in The Hague. The companion asked for the addresses of the politicians who frequented it and was particularly interested in Hirsi Ali's, but was not given any such information.[71] The next day, police officers conducting surveillance in The Hague recognised the fugitive they had sought since November 2004. At the time, he had been staying with an acquaintance, someone who appears to have been pressured into providing shelter and transportation.[72]

This was also the case a day later, on the 22nd of June, when the acquaintance was instructed to drive the fugitive and a companion to Amsterdam. Both of them seemed tense and the fugitive made their driver take evasive maneuvers twice, in an apparent attempt to shake off any possible tails. Upon arrival in Amsterdam, he took over the wheel and drove towards the train station Amsterdam Lelylaan, where he and his companion got out. Upon reaching the platform, both were apprehended by a police special intervention unit. At the time, the fugitive was carrying the loaded Agram 2000 in his backpack. In the driver's home, the police found a handwritten and coded note listing the addresses of four Dutch politicians that appears to have belonged to the two people who had just been arrested. Their interest in the whereabouts of Dutch politicians and Hirsi Ali in particular, something corroborated by the statements of two inmates who met them in prison, raises the possibility that they planned to assassinate one or more of these individuals.[73] Their arrest marks the end of this first potential terrorist plot.

Two days after the arrests, on the 24th of June, the group's remaining ringleader phoned one of his imprisoned Hofstadgroup friends. He mentioned being unable to sleep since the arrests, that 'the earth is very warm at this moment' and that there was a story which had not yet made the newspapers and which would astound his friend.[74] The next day he phoned again and cryptically talked of a 'soup' that was still boiling but would make it onto television soon.[75] On the 29th of April, just after this person's release from prison, the police had begun an investigation into the network surrounding him called 'Paling' (eel). After these mysterious phone calls and the other events of June, the police suspected that the individual in question was plotting terrorism related crimes. Indicative of the investigation's changed focus it was renamed 'Piranha' on the 28th of June.[76]

July 2005

Approximately a month later, just after midnight on the 26th of July, police officers observed the Piranha

PERSPECTIVES ON TERRORISM

group's main protagonist enter a park in The Hague in the company of an unknown male. Not much later a bang was heard. Its source has never been discovered. Another interesting July development occurred two days later, when the AIVD informed the police that they had indications that the group's remaining leader was involved in terrorist activities.[77]

August 2005

Starting in early August, the second potential terrorist plot attributable to the Piranha group began to manifest itself. Police intelligence reports indicated that a group of young men of Moroccan descent in Amsterdam West, including two Piranha participants, were working on a plan to shoot down an El Al plane at Schiphol airport, possibly using some type of Rocket Propelled Grenade (RPG). The reports raised the possibility that one individual had been tasked with conducting a reconnaissance of a particular area of Schiphol airport and that the plot was being funded by a levy on criminal proceeds of acquaintances of the Piranha ringleader in Amsterdam and The Hague. The intelligence information, however, could not be determined to be 'reliable'. [78] Subsequent police investigations were unable to substantiate the intelligence information and thus raise the possibility that no such plot existed to begin with. [79]

In contrast to the 'first generation' Hofstadgroup, 'living room meetings' did not feature as prominently in the 2005 Piranha continuation. While various participants did visit each other and although some individuals provided religious instruction, relatively large-scale group meetings such as those that were held at the house of Van Gogh's killer were not noted in the available sources. A likely explanation is that the Piranha group had developed a much more acute sense of operational security and was wary of indoor gatherings. Several meetings were held outdoors in public places, such as on the 24th of August in The Hague, when four Piranha participants were observed together, on the 7th of September in Amsterdam, when two individuals met and exchanged a package, and on the 11th of October when five suspected members of the Piranha group met in The Hague. [80]

September 2005

In September 2005, the Piranha group's principal protagonist met a Belgian national of Moroccan descent at a train station in The Hague. According to police information, the Belgian man declined the protagonist's request to participate in a 'kamikaze operation' on the grounds that he was already planning something in Morocco. [81] A different take on the episode is given by Groen and Kranenberg, who describe the Belgian man as a cousin of a participant of the 'original' Hofstadgroup and as supposedly offering three female suicide bombers to his Piranha contact, who these authors claim declined the offer because he wanted men only. The Belgian man was arrested in Morocco in November 2005 on charges not related to the Piranha case. The available data offer no further information on the incident and the Belgian man later retracted his statement about the meeting, making it impossible to determine precisely what was discussed. [82]

October 2005

The third and final potential terrorist plot came to the fore in October. AIVD information dated earlier that month indicated that the Piranha group's participants were, to differing degrees, involved in preparations for a terrorist attack in the Netherlands. This potential attack was to occur before the 31st of October, the date set for the main protagonist's appeals hearing. The plot was thought to consist of two parts; one group of attackers would target politicians while the second would force entry to the AIVD headquarters and blow it

PERSPECTIVES ON TERRORISM

up. None of the perpetrators expected to survive the attacks. However, the AIVD information also indicated that the Piranha ringleader was looking for additional weaponry; ten AK-47 assault rifles, two silenced pistols and ten suicide vests containing eight kilograms of explosives each. The individual in question apparently expected a call from someone to discuss delivery of these goods. Phone intercepts revealed that a meeting between a possible supplier and the ringleader was arranged for the 12th of October. However, despite agreeing to the time and place over the phone, the Piranha participant did not show up.[83]

The next day, the police received additional information from the AIVD that precipitated the suspects' arrest. Most important was a videotaped will in which the group's main protagonist, seated next to the Skorpion submachine gun, threatened the Dutch state and its citizens for, among other things, its involvement in the Iraq war. Until the Dutch 'left Muslims alone and chose the path of peace' the 'language of the sword' would reign.[84] He also appeared to bid his family farewell by stating that he 'commits this deed out of fear for the punishment of Allah'.[85] In addition, he called upon other Muslims to rise up in defense of oppressed co-religionists worldwide and spoke out in support of several arrested Hofstadgroup participants.[86] Just how the AIVD got its hands on this video has remained unclear. One possible explanation, provided by the Piranha participant in question, is that an AIVD informant assisted with the recording and then supplied it to the AIVD after staging a burglary as cover for the tape's disappearance.[87]

Acting on the above information, the police arrested the remaining Piranha suspects on the 14th of October without incident. Among the items found during the ensuing house searches were three gas masks, several balaclava's, radical and extremist materials and, notably, a document made by one of the suspects called 'lessons in safety' which reflected the Piranha group's greater awareness of and concern for the authorities' interest in them.[88] The remaining two firearms – the Skorpion and the revolver – were, however, not recovered at this time. They were found on the 28th of August 2006 in the cellar of one of the Piranha suspects' home by plumbers called in to address flooding on the premises.[89] The October 2005 arrests effectively put an end to the Hofstadgroup.

Conclusion

This Research Note presented a primary-sourced based overview of the most important developments in the 2002-2005 existence of the Dutch Hofstadgroup, a group that is frequently cited as one of the leading examples of the 'homegrown' jihadist threat that arose in Europe from 2004 onwards. By virtue of the sources used, this contribution is distinguished from existing chronological accounts of this group in terms of the level of detail provided and the reliability of that information. It thereby offers a valuable resource for other researchers interested in the Hofstadgroup or the broader phenomenon of homegrown jihadism. Although the overview presented here is unique in terms of descriptive detail and use of primary sources, many open questions for future research remain. Most importantly, while the present Note goes some way towards explaining *what* happened, *why* or *how* these events occurred are questions that have so far not been addressed in a systematic and empirically-grounded fashion. Hopefully, the near future will see greater use of primary sources-based research to answer the why and how questions raised by the Hofstadgroup.

* The authors received written permission from the Dutch Ministry of Security and Justice to use these sources on 8 March 2013. In accordance with the terms of use, they are utilized solely for a PhD thesis and related articles on the rise and development of the Hofstadgroup.

About the Authors: Bart Schuurman (MA, Utrecht University) is a researcher and PhD student at the Centre

PERSPECTIVES ON TERRORISM

for *Terrorism and Counterterrorism (CTC)* at Leiden University's Campus The Hague in The Netherlands. His PhD research focuses on understanding the rise and development of homegrown jihadist groups and takes the Hofstadgroup as its case study. **Quirine Eijkman** (PhD, Utrecht University) is the head of the Political Affairs & Press Office of Amnesty International's Dutch section and a Senior-Researcher/Lecturer at the CTC. Her research focuses on the (side) effects of security governance on human rights, transitional justice and the sociology of law. **Edwin Bakker** (PhD, University of Groningen) is professor of (counter) terrorism studies, director of the CTC and Fellow of the International Centre for Counter-Terrorism (ICCT) in The Hague. His research interests include violent radicalization, jihadi terrorism and communication and impact management aspects of counterterrorism.

Notes

[1] Marc Sageman, "The Stagnation in Terrorism Research," *Terrorism and Political Violence* Vol. 26, No. 3, September-October 2014: 8.

[2] The Hofstadgroup has been studied from numerous perspectives. Several authors have looked at the role of women in and around the group: Janny Groen and Annieke Kranenberg, *Women Warriors for Allah: An Islamist Network in the Netherlands* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2010); Beatrice De Graaf, *Gevaarlijke Vrouwen: Tien Militante Vrouwen in Het Vizier* (Amsterdam: Boom, 2012), 249-40. Others have looked at how broader societal factors influence the attitudes of young Muslims in the Netherlands and set some of them on a path towards radicalization: Frank J. Buijs, Froukje Demant, and Atef Hamdy, *Strijders Van Eigen Bodem* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2006). Some scholars have looked specifically at the Salafist movement in the Netherlands and how its development helped bring about the Hofstadgroup: Martijn De Koning and Roel Meijer, "Going All the Way: Politicization and Radicalization of the Hofstad Network in the Netherlands," in *Identity and Participation in Culturally Diverse Societies*, ed. Assaad E. Azzi, et al. (Chichester: Wiley-Blackwell, 2011), 220-38. Several studies focus primarily on the backgrounds and motives of individual participants of the Hofstadgroup: Ruud Peters, "Dutch Extremist Islamism: Van Gogh's Murderer and His Ideas," in *Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge: European and American Experiences*, ed. Rik Coolsaet (Farnham / Burlington: Ashgate, 2011), 145-59; Martijn De Koning, "Changing Worldviews and Friendship: An Exploration of the Life Stories of Two Female Salafists in the Netherlands," in *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, ed. Roel Meijer (London / New York: Hurst, 2009), 372-92; Marion Van San, Stijn Sieckelink, and Micha De Winter, *Idealen Op Drift: Een Pedagogische Kijk Op Radicaliserende Jongeren* (The Hague: Boom, 2010), 44-53; Ian Buruma, *Murder in Amsterdam: The Death of Theo Van Gogh and the Limits of Tolerance* (London: Atlantic Books, 2007); Arjan Erkel, *Samir* (Amsterdam: Uitgeverij Balans, 2007); Clark McCauley and Sophia Moskalkenko, *Friction: How Radicalization Happens to Them and Us* (New York: Oxford University Press, 2011), 85-88. Another set of studies has focused on multiculturalism and the problematic integration of Muslim immigrants in Dutch society as causal factors: Paul Cliteur, "Religieuze Terrorisme En De Lankmoedige Elite," in *Gaat De Elite Ons Redden? De Nieuwe Rol Van De Bovenlaag in Onze Samenleving*, ed. Krijn Van Beek and Marcel Van Ham (Amsterdam: Van Gennep, 2007), 207-35; Bart Jan Spruyt, "'Can't We Discuss This?' Liberalism and the Challenge of Islam in the Netherlands," *Orbis* 51, no. 2 (2007): 313-30; Robert S. Leiken, "Europe's Angry Muslims," *Foreign Affairs* 84, no. 4 (2005): 120-35; Rob De Wijk, "The Multiple Crises in Dutch Parallel Societies," in *Between suicide bombings and the burning Banlieues: the multiple crises of Europe's parallel societies*, ed. Rob De Wijk, Samir Amghar, and Amel Boubekeur, ESF Working Papers (Brussels: Center for European Policy Studies, 2006), 7-14; Geert Mak, *Gedemd Tot Kwetsbaarheid* (Amsterdam / Antwerp: Atlas, 2005); Abigail R. Esman, *Radical State: How Jihad Is Winning over Democracy in the West* (Santa Barbara: Praeger, 2010). The Hofstadgroup has featured prominently in analyses of the role of the internet and the influence of a militant Salafist ideology on radicalisation processes and it has been the subject of social network analyses: Frazer Egerton, "The Internet and Militant Jihadism: Global to Local Re-Imaginations," in *Cyber-Conflict and Global Politics*, ed. Athina Karatzogianni (Abingdon / New York: Routledge, 2008), 115-27; Frazer Egerton, *Jihad in the West: The Rise of Militant Salafism* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 12, 18, 29-36, 48, 75-83, 97-125, 29, 45-51; Renée Van der Hulst, "Terroristische Netwerken En Intelligence: Een Sociale Netwerkanalyse Van De Hofstadgroep," *Tijdschrift voor Veiligheid* 8, no. 2 (2009). Finally, the Hofstadgroup is one of the anonymised cases in a study on jihadist terrorism in the Netherlands: C.J. De Poot et al., *Jihadi Terrorism in the Netherlands: A Description Based on Closed Criminal Investigations* (The Hague: Boom Juridische Uitgevers / Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, 2011).

[3] Petter Nesser, *Jihad in Europe: Patterns in Islamist Terrorist Cell Formation and Behaviour, 1995-2010* (Oslo: University of Oslo, 2012), 332-58; Marc Sageman, "Hofstad Case & the Blob Theory," in *Theoretical Frames on Pathways to Violent Radicalization*, ed. Scott Atran, Marc Sageman, and Rogier Rijkema (ARTIS Research & Modelling, 2009), 13-29, 82-99; Lorenzo Vidino, "The Hofstad Group: The New Face Terrorist Networks in Europe," *Studies in Conflict & Terrorism* 30, no. 7 (2007); Beatrice De Graaf, "The Van Gogh Murder and Beyond," in *The Evolving Global Terrorism Threat: Cases from 9/11 to Osama Bin Laden's Death*, ed. Bruce Hoffman and Fernando Reinares (New York: Columbia University Press, 2014), 144-87; Security & the Rule of Law Project Transnational Terrorism,

PERSPECTIVES ON TERRORISM

“The ‘Hofstadgroep,’” in *TTSRL Contextual Papers* (The Hague: TTSRL, 2008); Albert Benschop, “Chronicle of a Political Murder Foretold,” Sociosite, http://www.sociosite.org/jihad_nl_en.php.

[4] Roberto Franzosi, “The Press as a Source of Socio-Historical Data: Issues in the Methodology of Data Collection from Newspapers,” *Historical Methods* 20, no. 1 (1987): 6-9; Frederick Schulze, “Breaking the Cycle: Empirical Research and Postgraduate Studies on Terrorism,” in *Research on Terrorism: Trends, Achievements and Failures*, ed. Andrew Silke (London / New York: Frank Cass, 2004), 163; Tom Quiggin, “Words Matter: Peer Review as a Failing Safeguard,” *Perspectives on Terrorism* 7, no. 2 (2013): 73-76.

[5] Vermaat’s account is informative and based on some interesting sources. Unfortunately it suffers from the author’s lack of an objective approach to the subject matter. Emerson Vermaat, *De Hofstadgroep: Portret Van Een Radicaal-Islamitisch Netwerk* (Soesterberg: Aspekt, 2005). Wessels’ less than objective approach asserts itself in the first pages of his book, where he assumes the Hofstadgroep’s suspects’ guilt and criticizes the public prosecutor’s chosen strategy even though the court cases were still ongoing at that point in time. M. Wessels, *De Radicaal-Islamitische Ideologie Van De Hofstadgroep: De Inhoud En De Bronnen* (The Hague: Teldersstichting, 2006), 2-3.

[6] Several Dutch journalists have provided well-researched accounts of the murder of Van Gogh and the events surrounding the Hofstadgroep: Siem Eikelenboom, *Niet Bang Om Te Sterven: Dertig Jaar Terrorisme in Nederland* (Amsterdam: Nieuw Amsterdam, 2007); Jutta Chorus and Ahmet Olgun, *In Godsnaam: Het Jaar Van Theo Van Gogh* (Amsterdam: Contact, 2005); Sanne Groot Koerkamp and Marije Veerman, *Het Slapende Leger: Een Zoektocht Naar Jonge Jihad-Sympathisanten in Nederland* (Amsterdam: Rothschild & Bach, 2006); Erkel, *Samir*.

[7] Vidino, “The Hofstad Group,” 579.

[8] Bart Schuurman, Quirine Eijkman, and Edwin Bakker, “The Hofstadgroep Revisited: Questioning Its Status as a ‘Quintessential’ Homegrown Jihadist Network,” *Terrorism and Political Violence* (Forthcoming): 1-23.

[9] John Horgan, *Walking Away from Terrorism: Accounts of Disengagement from Radical and Extremist Movements* (New York: Routledge, 2009), 15.

[10] Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, “Toezichtsrapport Inzake De Afwegingsprocessen Van De Aivd Met Betrekking Tot Mohammed B.,” (Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, 2008), 8.

[11] Schuurman, Eijkman, and Bakker, “The Hofstadgroep Revisited,” 1-20.

[12] J.P.H. Donner and J.W. Remkes, “Kamerstukken 2, 2004-2005, 29854, Nr. 3,” (The Hague: Sdu Publishers, 2004), 5, 18.

[13] General Intelligence and Security Service, “Violent Jihad in the Netherlands: Current Trends in the Islamist Terrorist Threat,” (The Hague: General Intelligence and Security Service, 2006), 37.

[14] Police Files Hofstadgroep, VERD: 19480, 705-706, 747; 01/17: 4095; NCTV, “Personal Interview 1,” (The Hague 2012), 2; Public Prosecutor 1, “Personal Interview 1,” (The Hague 2012), 8.

[15] Police Files Hofstadgroep, 01/18: 89-90.

[16] *Ibid.*, AHA02/19: 100.

[17] Leiken, “Europe’s Angry Muslims,” 125; Emerson Vermaat, “Samir a[.] -a Terrorist in the Making or a Real Terrorist?,” *Militant Islam Monitor.org*, 23 November 2005, 2.

[18] Police Files Hofstadgroep, VERD: 19444, 59, 675, 717, 858-860, 877, 916, 980, 994, 20079, 112, 115, 174; GET: 18215, 312-313, 374-375, 414, 20348; 01/17: 4176; AHA03/20: 1227; Erkel, *Samir*, 78-79.

[19] Hofstad Former 3, “Personal Interview 1,” (Leiden 2013), 4.

[20] Police Files Hofstadgroep, 01/01: 33; GET: 18061-62; Mayke Calis, “‘Iedereen Wil Martelaar Zijn’; Het Avontuur Van De Amsterdamse Moslim Mo (16),” *Rotterdams Dagblad*, 29 March 2003.

[21] Police Files Hofstadgroep, 01/01: 140-41, 63; AHA04/21: 1657, 66; AHA05/22: 2176; AHD07/36: 8401-02; AHD08/37: 569-571, 595-597, 618-619, 635-637, 715-717, 767-769, 773-775, 880, 919-931; AHD09/38: 9049, 54-56.

[22] De Koning and Meijer, “Going All The Way,” 227-231; Samir A[.], “Deurwaarders,” (2004) 11.

[23] Police Files Hofstadgroep, 01/01: 23-24; Samir A[.], «Deurwaarders Van Allah.» (2004 / 2005) 33.

PERSPECTIVES ON TERRORISM

- [24] Ibid., 01/01: 23-25; AHA01/18: 80-81; RHV01/66: 18845-46.
- [25] Ibid., 01/01: 24-27; RHV01/66: 18792; Donner and Remkes, „Kamerstukken 2, 2004-2005, 29854, Nr. 3,“ 25-26.
- [26] Police Files Hofstadgroup, 01/13: 141-43; GET: 18840, 452.
- [27] Peters, „Dutch Extremist Islamism,“ 145-59.
- [28] Police Files Hofstadgroup, 01/01: 32, 37; GET: 8349, 18415; VERD: 9754; Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, „Toezichtsrapport Inzake De Afwegingsprocessen Van De Aivd,“ 11; Jaco Alberts et al., „De Wereld Van Mohammed B,“ *NRC Handelsblad*, 9 July 2005; Chorus and Olgun, *In Godsnaam*, 61; Annieke Kranenberg, „De Zachte Krachten Achter Mohammed B,“ *De Volkskrant*, 20 November 2004.
- [29] Schuurman, Eijkman, and Bakker, “The Hofstadgroup Revisited,” 1-20.
- [30] Hofstad Former 3, “Personal Interview 1,” 5.
- [31] De Koning and Meijer, “Going All The Way,” 232; Hofstadgroup Former 1, “Personal Interview 2,” 22-23.
- [32] Peters, “Dutch Extremist Islamism,” 152-55.
- [33] Ibid., 155-56.
- [34] Police Files Hofstadgroup, 01/01: 38-39.
- [35] Erkel, *Samir*, 209; De Graaf, *Gevaarlijke Vrouwen*, 262; Janny Groen and Annieke Kranenberg, “Saleh B. Wel Terroristisch Actief,” *De Volkskrant*, 2 June 2007; Jaco Alberts and Steven Derix, “Het Mysterie Van De Onbekende Extremist,” *NRC Handelsblad*, 29 October 2005.
- [36] Police Files Hofstadgroup, 01/01: 38-45.
- [37] Ibid., 01/01: 48-49.
- [38] Ibid., 01/01: 40; 01/13: 175.
- [39] Ibid., 01/13: 104; AHA03/20: 859; GET: 18375; VERD: 20347-48; RHV02/67: 19216-18, 91-92; Diogo Noivo, “Jihadism in Portugal: Grasping a Nebulous Reality,” (Madrid: Real Instituto Elcano, 2010), 6; Vidino, “The Hofstad Group,” 583.
- [40] For more information on takfir, see: Quintan Wiktorowicz, “Anatomy of the Salafi Movement,” *ibid.* 29, no. 3 (2006): 207-39.
- [41] Police Files Hofstadgroup, AHA03/20: 859-61; RHV02/67: 19292.
- [42] Ibid., 01/01: 141; AHA03/20: 831.
- [43] Ibid., 01/13: 104; AHA05/22: 837, 1811-13, 37; David J. Kilcullen, “Subversion and Countersubversion in the Campaign against Terrorism in Europe,” *Studies in Conflict & Terrorism* 30, no. 8 (2007): 657; Jaco Alberts and Steven Derix, “Aivd-Stuk Lekte Uit Naar Extremisten,” *NRC Handelsblad*, 9 November 2004.
- [44] The film can be viewed online. See, for instance: YouTube, “Submission: Part 1,” https://www.youtube.com/watch?v=G6bFR4_Ppk8. Data retrieved 15 April 2014.
- [45] “Hirsi Ali Zoekt Tegenstanders Voor Haar Wedstrijd,” *De Volkskrant*, 30 August 2004.
- [46] Police Files Hofstadgroup, 01/13: 74, 161-62; Erkel, *Samir*, 223.
- [47] ‘Muwahhidin’ refers to Muslims who uphold a strict belief in the concept of tawhid (the unity of god). See: John L. Esposito, *Islam: The Straight Path* (New York / Oxford: Oxford University Press, 2011), 146.
- [48] Police Files Hofstadgroup, AHA04/21: 1324-39, 42; AHA05/22: 2339; 01/17: 4002-03, 25-26, 47; Benschop, “A Political Murder Foretold”.
- [49] Police Files Hofstadgroup, AHA04/21: 1325.
- [50] Ibid., 01/01: 179-80.
- [51] Ibid., 01/01: 160, 67, 200-01, 03; Benschop, “A Political Murder Foretold”; Peters, “Dutch Extremist Islamism,” 156.
- [52] J.P.H. Donner and J.W. Remkes, “Kamerstukken 2, 2004-2005, 29854, Nr. 1,” (The Hague: Sdu Publishers, 2004), 1-2; Frits Van Straelen, “Requisitoir in De Strafzaak Tegen Mohammed B.” (Parketnr 129227-04: Arrondissementsparket Amsterdam, 2005), 10-27; Police Files Hofstadgroup, 01/13: 95. Available at: <http://vorige.nrc.nl/krant/article1867376.ece>. Retrieved 23 April 2014.

PERSPECTIVES ON TERRORISM

- [53] Van Straelen, "Requisitoir in De Strafzaak Tegen Mohammed B.," 9-10.
- [54] Ibid., 6-7; Public Prosecutor 2, "Personal Interview 1," (Amsterdam 2012), 1-3; Police Files Hofstadgroup, 01/01: 93-96; NCTV, "Personal Interview 1," 6; Steven Derix, "Hoe Kwam Toch Die Vingerafdruk Op B:S Brief?," *NRC Handelsblad*, 27 July 2005.
- [55] "Verklaring Mohammed B. In Tekst," NOS, <http://static.nos.nl/nosjournaal/dossiers/terreurnederland/verklaringbtekst.html>. Retrieved 9 May 2014.
- [56] Peters, "Dutch Extremist Islamism," 156-57.
- [57] Alex P. Schmid, "The Definition of Terrorism," in *The Routledge Handbook of Terrorism Research*, ed. Alex P. Schmid (London / New York: Routledge, 2011), 86.
- [58] Police Files Hofstadgroup, AHA02/19: 755; GET: 4069; Public Prosecutor 1, "Personal Interview 1," 17, 42; Groen and Kranenberg, *Women Warriors for Allah*, 84-85.
- [59] Police Files Hofstadgroup, 01/13: 38, 95-96, 105-06, 71; GET: 18011, 235-237; AGV01/62: 7967-04.
- [60] For more information on this special forces unit, see: M.J. De Weger, "Continuïteit En Verandering: Het Nederlandse Stelsel Van Antiterreureenheden Sinds Zijn Oprichting," in *Terrorisme: Studies over Terrorisme En Terrorismebestrijding*, ed. E.R. Muller, U. Rosenthal, and R. De Wijk (Deventer: Kluwer, 2008), 630.
- [61] Police Files Hofstadgroup, AHA07/24: 3112.
- [62] Ibid., 01/01: 131; 01/12: 9-10; 01/13: 71; AHA02/19: 610-14; AHA07/24: 3087-127; AGV01/62: 17969-8005; GET: 8011, 8235-8237. A partial account of these events can be found here: The Hague Court of Appeal, "LJN BC2576," (2008).
- [63] Police Files Hofstadgroup, 01/17: 4085-86, 128, 179, 201; Police Files Piranha, REL00: 55, 62, 205; Public Prosecutor 1, "Personal Interview 1," 42.
- [64] Schuurman, Eijkman, and Bakker, "The Hofstadgroup Revisited," 1-20.
- [65] Police Files Piranha, REL00: 61-63, 82-83, 85-86, 104-05, 58-60, 211-14; Sageman, "Hofstad Case," 85.
- [66] Annieke Kranenberg and Janny Groen, "Kroongetuigen Vallen in Eigen Kuil," *De Volkskrant*, 2 December 2006; "Getuige Piranha-Zaak Zelf Radicaal," *ibid.*, 28 October.
- [67] Kranenberg and Groen, "Kroongetuigen Vallen in Eigen Kuil."
- [68] Police Files Piranha, REL00: 29; NOVA, "Informatie Aivd En Politie Uit Strafdossier," <http://www.novativ.nl/page/detail/nieuws/8239/Informatie+AIVD+en+politie+uit+strafdossier>.
- [69] De Graaf, *Gevaarlijke Vrouwen*, 273; Erkel, *Samir*, 199-200, 06-08, 18-19, 27-28, 40-41.
- [70] Police Files Piranha, REL00: 61-62; Bart Den Hartigh and Alexander Van Dam, "Requisitoir 'Piranha' Deel 1," (2006), 70.
- [71] Police Files Piranha, REL00: 213.
- [72] Ibid., REL00: 158-60.
- [73] Police Files Hofstadgroup, AHA06/23: 2564-600, 618-620.
- [74] Ibid., AHA06/23: 2587-89, 96, 610-612, 713, 755-756; 01/17: 4236-38, 41; Police Files Piranha, REL00: 99; 1056.
- [75] Police Files Piranha, REL00: 144-45.
- [76] Ibid., REL00: 144-45.
- [77] Ibid., REL00: 28-29, 34.
- [78] Ibid., REL00: 39-40; NOVA, "Informatie AIVD En Politie Uit Strafdossier".
- [79] Police Files Piranha, REL00: 40-42; NOVA, "Informatie AIVD En Politie Uit Strafdossier".
- [80] Den Hartigh and Van Dam, "Requisitoir 'Piranha' Deel 1," 5; NOVA, "Informatie AIVD En Politie Uit Strafdossier".
- [81] Police Files Piranha, REL00: 43-44; Den Hartigh and Van Dam, "Requisitoir 'Piranha' Deel 1," 7.
- [82] Police Files Piranha, 151-52, 91-92.

PERSPECTIVES ON TERRORISM

[83] Groen and Kranenberg, *Women Warriors for Allah*, 144-46.

[84] Police Files Piranha, REL00: 46-53; NOVA, "Informatie AIVD En Politie Uit Strafdossier".

[85] NOVA, "Videotestament Samir A.-Vertaling Nova," NOVA, <http://www.novatv.nl/page/detail/nieuws/8887/Videotestament+Samir+A.+vertaling+NOVA>.

[86] Ibid.

[87] Ibid.

[88] De Graaf, *Gevaarlijke Vrouwen*, 273-74.

[89] Police Files Piranha, REL00: 57, 161; Roel Meijer, "Inhoud Van De Religieuze En Ideologische Documenten Aangetroffen in Het Beslag Van Verdachten in Het Piranha-Onderzoek," 1-74.

[90] Den Hartigh and Van Dam, "Requisitoir 'Piranha' Deel 1," 8; Groen and Kranenberg, *Women Warriors for Allah*, 134-35.

Dennis Honing

In februari 2015 verscheen Ongeloofwaardig. Hoe ik mezelf radicaliseerde – en daar weer van terugkwam. Honing slaat hierin de handen ineen met Elsevier-journaliste Nikki Sterkenburg om terug te blikken op de afgelopen jaren, inclusief de periode die hij doorbracht met de Heetense Syriëstrijder Zakariyya al-Hollandi (Victor Droste).

Dennis Abdelkarim Honing kreeg landelijke bekendheid onder meer door zijn televisieoptredens, en doordat Victor Droste voorafgaand aan zijn vertrek bij hem op de bank

logeerde. Aanvankelijk overwoog Honing na het vertrek van Droste om ook naar Syrië af te reizen. Maar nu, bijna twee jaar later, is hij gederadicaliseerd.

Honing geeft in zijn boek openheid van zaken over de ondergrondse orthodoxe islam in Nederland en spaart zichzelf niet wanneer het gaat om zijn voormalige denkbeelden. Hij analyseert scherp en treffend waarom tien jaar islamdebat en overheidsbeleid vooralsnog alleen maar averechts heeft gewerkt en juist leidt tot verdere radicalisering. En hij geeft antwoord op de vraag wat voor hem reden was om de orthodoxe islam uiteindelijk de rug toe te keren.

Ongeloofwaardig van Nikki Sterkenburg en Dennis Abdelkarim Honing

Dennis Abdelkarim Honing bekeert zich op zijn zeventiende tot de islam. Hoewel hij aanvankelijk een liberale moskee bezoekt, radicaliseert hij in rap tempo. Een groot deel van zijn gelijkgestemden strijdt inmiddels in Syrië; een van de inmiddels vertrokken jihadisten logeerde maandenlang bij hem op de bank.

Samen met islamkenner en journaliste Nikki Sterkenburg geeft Honing in *Ongeloofwaardig* geeft Honing openheid van zaken over de ondergrondse orthodoxe islam in Nederland, en spaart hij zichzelf niet waar het gaat om zijn voormalige denkbepelden. Hij analyseert scherp en treffend waarom tien jaar islamdebat en overheidsbeleid vooralsnog alleen maar averechts heeft gewerkt en juist heeft geleid tot verdere radicalisering. En hij geeft antwoord op de vraag waarom hij de orthodoxe islam uiteindelijk de rug toekeerde.

'Dennis Abdelkarim Honing profileert zich met dit boek als cultuurcriticus van zowel het westen als de islam. Iedereen die zich afvraagt waarom er vanuit Nederland en België zo veel jongeren richting het IS-kalifaat vertrekken zou het verhaal van Dennis Abdelkarim Honing moeten lezen.' – Claude Nijs, onafhankelijke denktank *Liberales*

Hoe de postbode een strijder in Syrië werd

BEKEERLING / Victor Droste (27) uit het Overijsselse dorpje Heeten was een teruggetrokken jongen die van harde muziek en Herman Finkers hield. Toen las hij de Koran en werd hij jihadi in Syrië. Reconstructie van een bekering.

Nikki Sterkenburg

Hij had beloofd de boodschap van hun zoon Victor persoonlijk te overhandigen. Een afscheidsrede zo maar door de brievenbus gooien – dat kun je niet maken. Wanneer Dennis ‘Abdelkarim’ Honing eind maart 2013 met Victors afscheids-dvd’tje in zijn hand voor het huis van de familie Droste staat, voelt hij dat hij wordt verwacht.

Vanuit de zitkamer priemen de gezwollen ogen van moeder Joke Droste (55) dwars door hem heen. Vader Paul Droste (58), gemillimeterd haar en een strenge snor, opent met rood gezicht de deur. ‘Waar is Victor?’ vraagt hij onmiddellijk. ‘Dat wil hij u graag zelf vertellen,’ antwoordt Honing.

Beduusd neemt vader Droste het schijfje in ontvangst. De audioboodschap op de dvd bevestigt het angstige vermoeden van

de ouders. ‘Dag pap, dag mam. Dit is het bericht waarin ik jullie persoonlijk aanspreek. Dit bericht betekent dat ik niet meer in Nederland ben.’

Dat de tot de islam bekeerde Victor Droste (27) in maart 2013 naar Syrië reist om zich aan te sluiten bij de jihadistische rebellen, doet in zijn Overijsselse dorpje Heeten niet eens heel erg de wenkbrauwen fronsen. In tweeënhalf jaar tijd was het snel gegaan met ‘Torre’, zoals hij op de middelbare school door klasgenoten werd genoemd.

Iedereen kent Victor als de teruggetrokken jongen die nog thuis woont en al jaren de post rondbrengt. Aanvankelijk loopt hij na zijn bekering nog rond met een T-shirt waarop staat: ‘Smile, it’s sunnah’ (Glimlach, het is een islamitische verplichting), maar dat wordt al snel verruild voor islamitische gewaden. De baard groeit, Victor zelf raakt strenger in de leer en kritiseert zijn omgeving steeds vaker op haar niet-islamitische leefwijze.

Toen hij met moslimvriend Honing de plaatselijke katholieke kerk bezocht, werd op het terras van het tegenovergelegen dorpscafé De Molenhoek gegrept dat die twee jongens ‘in jurken’ die daar lopen ‘vast de boel in de fik gaan steken’.

Maar nu, bijna een jaar na Victors vertrek naar Syrië, is de prangende vraag: hoe kan een Nederlandse jongen die opgroeit in een liefdevol gezin in een plattelandsdorpje besluiten om niet alleen moslim, maar ook jihadistrijder te worden?

In de 4.200 inwoners tellende Overijsselse plaats Heeten kent iedereen de familie Droste. Vader Paul werkt al 37 jaar bij de gemeente Raalte, moeder Joke in de zorg. Ze wonen in een eind jaren tachtig

gebouwde twee-onder-een-kap, op een paar honderd meter van het ruime dorpsplein waar de kerk en kroegen zitten. Het gezin waarin Victor opgroeit, is sportief. Hij wielrent geregeld met zijn vader over de Sallandse Heuvelrug, later gaat hij op fitness.

Hetzelfde geldt voor zijn twee jongere zussen. Myrthe studeert aan de Academie voor Lichamelijke Opvoeding in Groningen, Marit volgt een opleiding tot fitness-instructeur. En er is altijd muziek, van jazz tot artiesten als Daniël Lohues. Victor is in zijn tienerjaren fervent fan van metalmuziek en van de Twentse cabaretier Herman Finkers, die hij graag na mag doen.

Sjoerd Hartholt (25), inmiddels verhuisd naar Amsterdam, leerde Victor kennen op het vmbo van het Carmel College Salland in Raalte. ‘Victor kwam over als een stugge jongen, niet per se onvriendelijk, hij was vooral kortaf. Het vmbo was eigenlijk te makkelijk voor hem. Hij was blijven zitten op de havo en had zeker meer gekund. We zaten naast elkaar bij maatschappijleer. Ik heb hem nog nooit kunnen betrappen op een serieus antwoord in het opdrachtenboek dat we samen moesten invullen, maar hij haalde zonder veel moeite voldoende.’

Victor hult zich in shirts met bandnamen, heeft zwartgeverfd vettig haar en gaat in het weekeinde veel naar metalconcerten. ‘Hij maakte deel uit van een groep alto’s, hoewel ik later begreep dat hij er vooral een beetje bij hing,’ zegt Hartholt. ‘Op maandagochtend kwam hij vaak sloffend op zijn legerkisten met zijn koptelefoon op het lokaal binnen, altijd met dezelfde groene trui van metalband Soulfly, die hij volgens mij dag en nacht droeg. Er hing een enorme shaglucht om hem heen, en dan bromde hij met rauwe stem en plat accent dat het weer een

‘Dag pap, dag mam. Dit bericht betekent dat ik niet meer in Nederland ben’

RECONSTRUCTIE

Elsevier reconstrueerde het verhaal van Victor Droste op basis van tientallen gesprekken met zo’n vijftien betrokkenen, van wie een aantal anoniem wil blijven. Sommigen willen niet openlijk de familie met media-aandacht opzaden, of zijn bang voor de veiligheidsdiensten. ‘Straks staat de AIVD op de stoep omdat ik met extremisten om zou gaan. Met mij had hij het nooit over jihad.’ De citaten van Droste komen uit zijn videoboodschappen en interviews door Abdelkarim Honing en Maiwand al-Afghani op YouTube. Bilal Baaij sprak pas nadat Droste vanuit Syrië zijn fiat gaf. Op verzoeken van *Elsevier* om mee te werken reageerde Droste niet. Berichten tussen Victor en zijn ouders komen van een niet-openbaar deel van Facebook en zijn door een bron naar de redactie gestuurd. Zijn ouders wilden niet meewerken.

Foto Bob Thomas

September 2012: tijdens een protest tegen de anti-islamfilm *Innocence of Muslims* draagt Victor een bord met daarop het logo van Al-Qa'ida

mooi weekeinde was geweest en moest iedereen lachen.'

Voor zijn docenten is hij een onopvallende jongen; van de vmbo-afdeling heeft eigenlijk niemand specifieke herinneringen aan hem. In het schooljaarboek van 2003 kijkt een ietwat gezette jongen in Nirvana-shirt voorzichtig lachend in de camera. 'Wat ik na deze school ga doen weet ik nog niet, maar ik wens jullie allemaal het beste,' schrijft hij ernaast.

Na een jaartje een mbo-opleiding management in Zwolle te hebben gedaan, stapt hij op zijn negentiende over naar een mbo-opleiding tot onderwijssistent in Raalte en loopt hij stage op de Sint Bernadetteschool in Heeten. Ook deze opleiding rondt hij niet af. Vanaf 2006 is hij postbode.

In het weekeinde gaat hij vaak op stap, maar het dorpe karakter van zijn omgeving benauwt hem. Voor zijn gevoel staat zijn leven stil, zit hij vast in een cirkel van werken, drinken, feesten, slapen en weer werken. In een YouTube-filmpje dat hij vlak voor zijn vertrek naar Syrië in 2013 opneemt, vertelt hij: 'Ik was op een feest. En het enige wat mensen tegen me konden zeggen – die allemaal stomdronken waren: "Wat is het toch een leuk feest." En ik dacht: heb je nu echt zoveel bier moeten drinken, om tot die conclusie te komen? Maar in zo'n klein dorpje is overmatig alcoholgebruik gewoon.'

De eentonigheid van zijn leven verandert wanneer hij in juli 2010 via internet de Koran bestelt. In het Nederlands en Engels vertelt een afgeslankte Victor op verschillende internetfilmpjes hoe hij na de overwinning van de PVV bij de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2010 geïnteresseerd raakt in de islam. 'Ik dacht: ik moet het weten. Wat is er zo erg aan de verzen in de Koran?'

Van huis uit is hij katholiek, maar daar wordt weinig mee gedaan en lange tijd beschouwt hij zichzelf als atheïst. Tijdens het lezen van de Koran raakt hij overmand door emoties. Naar eigen zeggen moet hij voor het eerst in zijn leven huilen vanuit pure liefde. 'Vanuit het niets brak ik. Op dat moment dacht ik: ja, ik moet moslim worden.'

Hij verdiept zich op internet verder in de islam en doet op 15 november 2010 alleen op zijn kamer de *shahada* (het uitspreken van

de islamitische geloofsgetuigenis), waarmee hij zich formeel bekeert. Aanvankelijk volgt hij koranlessen bij de Marokkaanse As Soennah Moskee in Zwolle, en hij bezoekt regelmatig de Turkse moskee in Raalte. Daar wordt gemengd gebeden, in de bijbehorende biljartzaal hangt een afbeelding van de seculiere leider Atatürk (1881-1938) naast die van toenmalig koningin Beatrix.

Moskeebestuurder Bulent Köse (38): 'Hij viel meteen op, ook omdat hij de enige jongere was die rondliep in islamitische kleding en een baard liet staan. Hij was heel fanatiek, terwijl het er bij ons losjes aan toegaat. Hij vond het niet kunnen dat we vaak rond gebedstijden koffie aan het drinken waren. "Je hoort naar de gebedszaal toe te rennen," zei hij dan.'

Victors ouders schrikken van zijn bekering. Zijn moeder weet niet wat ze moet zeggen, zijn vader is vooral bang dat hij in het dorp geïsoleerd zal raken. Aanvankelijk wordt er in Heeten een beetje lacherig over gedaan en maken zijn vrienden grappen over de cola die hij bij het uitgaan drinkt. Maar hij krijgt de ruimte om zijn geloof te belijden en wordt door de parochie uitgenodigd om zijn bekeeringsverhaal te vertellen. De uitnodiging neemt hij aan.

Hij wast zich vijf keer per dag, rookt niet meer en verzorgt zijn baard met oliën. Muziek zweert hij af, hoewel hij later nog fel teksten van zijn favoriete metalbands kan citeren en verdedigen wanneer moslimvrienden het genre afkraken. En hij leest alles over de islam wat hij maar in handen kan krijgen. Van zijn salaris als postbode betaalt hij kostgeld aan zijn ouders, de rest gaat op aan boeken over religie. Zijn zolderkamer ziet eruit als een bibliotheek: overal boeken, ook op de plank onder zijn zolder-raam waardoor hij uitkijkt op de kerktoeren.

De eerste signalen dat Victor niet alleen fanatiek is, maar ook interesse heeft in de gewelddadige strijd, komen een jaar na zijn bekering. In december 2011 krijgt Paul Droste op zijn werk een telefoontje van de regionale politie: uw zoon radicaliseert in rap tempo. Op internet is Victor geïnteresseerd geraakt in Britse salafi-jihadi's, die een puriteinse vorm van islam aanhangen waarbij er – desnoods met geweld – een islamitische staat moet worden gesticht. Ook terreurgroep Al-Qa'ida wordt onder deze stroming geschaard.

Met veel interesse volgt hij sympathisanten van radicaal-islamitische bewegingen als Islam4UK. Die werd in 2010 door de Britse overheid verboden wegens banden met terroristische groeperingen. In gesprekken met zijn vader wuift Victor de aantijging van de politie weg. Wat is radicalisering? Is dat het aan de kaak stellen van onrecht te-

gen moslims, zoals gevangenen die zonder proces vastzitten in Guantánamo Bay?

Inmiddels bezoekt hij ook lezingen in de Randstad, waaronder in januari 2012 in de Amsterdamse Blauwe Moskee die van de in Engeland woonachtige radicale prediker Khalid Yasin, die voorstander is van islamitisch strafrecht in Europa.

Michael 'Bilal' Baaij (28), in 2007 bekeerd en orthodox gekleed, ontmoet Victor daar voor het eerst. 'Hij had al via internet voor de lezing contact met me gezocht. Bij zulke verzoeken van vreemden kijk je altijd eerst de kat uit de boom. Misschien is het wel een informant van de AIVD. Maar toen ik hem voor het eerst in de Blauwe Moskee zag, hadden we meteen een klik en konden we goed praten over geloof.'

Victor ontmoet meer Nederlandse gelijkgestemden tijdens een conferentie van Sharia4Holland in Amsterdam, eind mei 2012. Daar komt ook de Britse Anjem Choudary van de in Engeland verboden organisaties Islam4UK en Al-Mujahiroun spreken. Die heeft een reputatie als haatprediker. Zo dreigde hij

afgelopen december nog restauranthouders in Londen met zweepslagen als zij alcohol schenken. Sharia4Holland-voorzitter Jasem Abdellaoui krijgt na de conferentie een boete van 750 euro wegens verwensingen aan het adres van PVV-leider Geert Wilders.

Victor stelt zich op de bijeenkomst voor met zijn nieuwverkozen islamitische naam Zakariya al-Hollandi. Hij draagt – net als naar verluidt de profeet Mohammed – vegen van zwarte kohl rond zijn ogen. Die meent het echt, denken aanwezigen.

Bekeerling Jake 'Abu Rayhan' Abma (41) uit Baarn – ICT-ontwikkelaar, getrimde baard en overhemd – is ook bij de conferentie aanwezig. 'Ik zag een bekeerde jongen die overduidelijk liet zien dat hij bekeerd was. Maar ik vond hem direct een van de meest aangename, vriendelijke personen die ik ooit heb ontmoet. Hij straalde rust en zachtheid uit.'

De ontmoeting is het begin van een vriendschap. Samen met onder anderen Honing, die Victor later in Den Haag ontmoet, gaan ze regelmatig met een groepje op zelfgeorganiseerde excursies naar kerken, moskeeën en religieuze groeperingen in binnen- en buitenland. Victor ligt stevast lezend achter in de auto met zijn schoudertas met boeken, waaronder de koranvertaling van Sofian Siregar. De blauwe kافت met gouden letters is helemaal versleten.

Na de Amsterdamse conferentie krijgt Victor ook een uitnodiging om zich aan te sluiten bij de Haagse club Straat Dawah/Behind Bars. Die groep, waarvan Honing en Baaij op dat moment al deel uitmaken, keert zich openlijk tegen de Nederlandse staat. Honing: 'Wanneer we naar dorpen als Volendam of Urk trokken om mensen tot de is-

'Ik dacht: ik moet het weten. Wat is er zo erg aan de verzen in de Koran?'

BEKEERLINGEN IN SYRIË

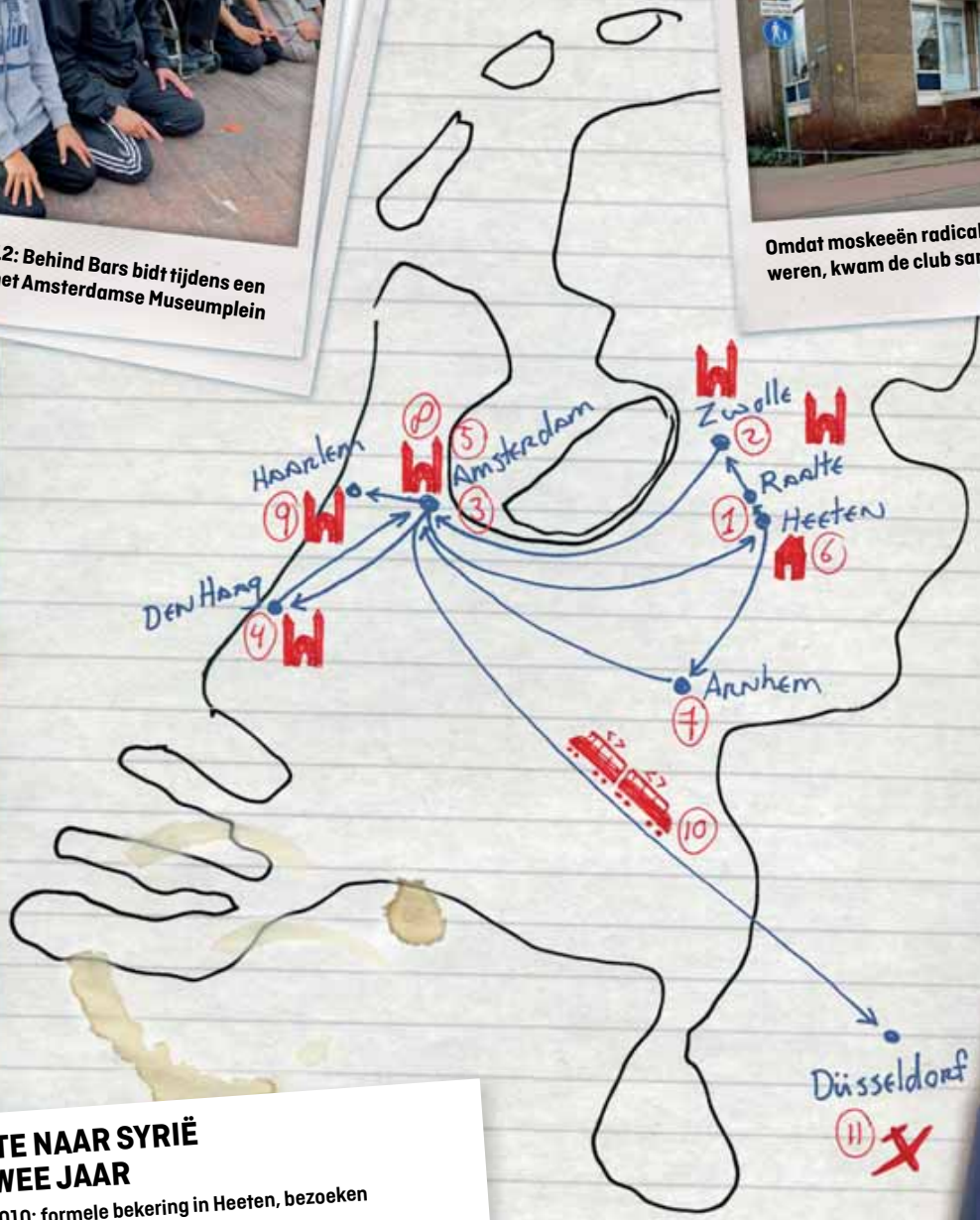
Er zijn zo'n honderd Nederlanders naar Syrië afgereisd, volgens de Nationale Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. Minstens vier van hen zijn bekeerling. Naast Victor Droste is de bekendste 'Jihad Jordi' de Jong (20), die in mei 2013 na een verblijf van tien weken terugkeerde. Zelf houdt hij vol alleen humanitaire hulp te hebben verleend. Half juni bleek dat de Schiedamse bekeerling Thijs Belmonte in Syrië meestrijdt. Eind 2013 haalde de Arnhemse Jolanda de Neijis het nieuws, toen ze vermoedde dat haar zoon Robbin (18) naar Syrië was vertrokken, wat ook zo bleek te zijn.

16 september 2012: Behind Bars bidt tijdens een demonstratie op het Amsterdamse Museumplein

Omdat moskeën radicale moslimjongeren vaak weren, kwam de club samen onder Haagse flat

**VAN RAALTE NAAR SYRIË
IN RUIM TWEE JAAR**

1. November 2010: formele bekering in Heeten, bezoeken aan Turkse moskee in Raalte
2. Koranlessen in Marokkaanse moskee in Zwolle
3. 25 mei 2012: Sharia4Holland-conferentie in Amsterdam
4. Aansluiting bij Straat Dawah/Behind Bars, Den Haag
5. 16 september 2012: protest Behind Bars, Amsterdam
6. December 2012: ruzie over kerstboom, Heeten
7. Verblijf bij Nurcular, Arnhem
8. Verblijf in en rond de Blauwe Moskee, Amsterdam
9. Begin februari 2013: verblijf bij Abdelkarim Honing, Haarlem
10. Half maart 2013: met de trein naar vliegveld Düsseldorf
11. Vanuit Düsseldorf naar Istanbul, per bus naar grensplaats Adana. Zit nu in Aleppo (Syrië).

Vanuit Aleppo stuurde Victor afgelopen jaar deze foto aan vrienden. Hij vertelt hun dat in zijn eenheid ook veel Belgische jihadisten meevechten

lam te bekeren, of moslims tijdens verkiezingen probeerden over te halen niet te gaan stemmen, dan presenteerden we onszelf als Straat Dawah. En als we protesteerden tegen het ten onrechte vastzetten van islamitische gedetineerden, noemden we onszelf Behind Bars.'

De harde kern bestaat uit zo'n vijftien jongemannen tussen de twintig en dertig jaar oud. Ze zijn hoofdzakelijk afkomstig uit de Randstad. Maar de bijeenkomsten in een bedrijfsruimte onder een naoorlogse flat aan de Haagse Meppelweg trekken ook steevast zo'n veertig belangstellenden uit de rest van het land. Onder de aanwezigen zijn ook de circa twintig moslimjongeren uit Zoetermeer en Delft die begin 2013 voor jihad naar Syrië zullen vertrekken.

Het is een lichte ruimte met witte muren en grijs tapijt. Op een boekenplank en een koelkast na, is de ruimte leeg. De ramen zitten – net als bij een gymzaal – hoog bovenin. Van buiten valt er door de bosjes die ervoor liggen niet naar binnen te kijken. In de hoek waar ze naartoe bidden, hangen twee islamitische vlaggen.

De jongens zitten tijdens bijeenkomsten op de vloer, die door slechte isolatie steenkoud is. De toiletruimte is oud en klein, waardoor het een beetje behelpen is bij het wassen voor gebed. Maar de techniek is goed voor elkaar: in de naastgelegen aparte vrouwenruimte kunnen lezingen op videoscherm worden meegekeken.

Gedurende de zomer van 2012 gaat Victor zo vaak als hij kan naar Den Haag; voor hem vormt de club een warm bad van gelijkgestemden. Soms blijft hij slapen, maar als hij de volgende ochtend weer dienst heeft als postbode, reist hij zonder te morren drie uur met het openbaar vervoer terug naar huis om zijn wijk te lopen. Honing: 'Hij was heel toegewijd. En dan kwam hij de volgende middag na zijn dienst direct weer drie uur teruggereisd naar Den Haag.'

Tijdens de bijeenkomsten spreken ze over geloof, krijgen ze koranles en wordt er gezamenlijk gegeten. Op warme zomerdagen picknicken en voetballen de jongemannen met hun gezinnen in het Zuiderpark in Den Haag. Zo teruggetrokken als op de middelbare school is Victor inmiddels niet meer. Hij houdt rechtlijnig vast aan de jihadistische theologie en ergert zich aan het onderlinge gekibbel tussen Delftse, Zoetermeerse en Haagse broeders over details.

'In discussies met gelijkgestemden was hij onvermoeibaar. De menselijke uitvoering van het geloof kon je diepgaand met hem relativeren en kritiseren, maar van dogma's uit de salafistisch-jihadistische leer – bijvoorbeeld dat sjiitische moslims erger zijn dan Joden – moest je afblijven. Daarin was hij keihard,' zegt Honing.

En er zijn avonden waarop radicale predikers komen spreken en video's worden bekeken van figuren als sjeik Khalid Husainan en Anwar al-Awlaki – beiden kopstukken van Al-Qa'ida die door drone-aanvallen van de CIA om het leven kwamen. Daarin wordt jihad gerechtvaardigd en een dwingend appel gedaan op iedere moslim om op te komen voor medemoslims die – waar ook ter wereld – onrecht wordt aangedaan.

Honing: 'Het is niet zo dat er een collectief plan lag om naar Syrië te gaan voor jihad, wel dat door de aanwezige jongens de wens werd uitgesproken om te gaan vechten. Maar eigenlijk wist niemand hoe je dat praktisch moest doen. Pas toen het eind 2012 iemand lukte om over de grens te komen, volgden er druppelsgewijs meer, en Zakariya [Victor] druppelde mee.'

Baaij bevestigt dat Victor die zomer al met jihadplannen rondliep: 'Toen we eens een gesprek

hadden over het huwelijk, zei hij dat hij niet wilde trouwen omdat hij op jihad wilde. Het is toch moeilijker om jihadistrijder te worden wanneer je een gezin achterlaat. Hij wist nog niet of hij naar Pakistan, Afghanistan of Syrië zou gaan, maar wel dat hij wilde strijden voor Allah, en voor de stichting van een islamitische staat.'

Wanneer Behind Bars op 16 september 2012 op het Amsterdamse Museumplein voor het Amerikaanse consulaat met veel geschreeuw protesteert tegen de film *Innocence of Muslims*, de anti-islamfilm waarin de profeet Mohammed wordt weggezet als een kinderverkrachter, homoseksueel en bloeddorstig crimineel, is Victor volledig in de groep opgenomen. Op diverse foto's is te zien hoe hij samen met Baaij een islamitische vlag vasthoudt, en een bord met het logo van Al-Qa'ida – waar een getekende AK-47 aan is toegevoegd. Wanneer de demonstranten pontificaal op het Museumplein bidden, zit Victor in de groep ingeklemd op de tweede rij, vierde van links.

Intussen is hij in Overijssel steeds meer geïsoleerd geraakt van de Heetense gemeenschap. Vrienden van vroeger spreekt hij niet meer, met zijn ouders ligt hij geregeld in de

clinch omdat hij zijn islamitische leefwijze aan hen probeert op te dringen. Hij wil niet dat ze nog in huis vloeken en weigert vriendinnen van zijn zussen een hand te geven.

In Raalte meldt de imam in november 2012 aan het moskeebestuur dat het verkeer gaat met Victor. Die fanatieke bekeerling is wel heel veel met Syrië bezig. Moskeebestuurder Köse: 'Victor had aan de imam gevraagd of hij de jongeren mocht toespreken over politiek en Syrië. Maar de enige die bij ons mag preken, is de imam. We waren nog aan het overwegen wat we met hem aan moesten, maar hij kwam al een stuk minder.'

Victor treft voorbereidingen om in Engeland te gaan studeren bij de Britse zelfbenoemd geestelijk leider Trevor Brooks (38), alias Abu Izzadeen. Geen onomstreden figuur: de voormalig woordvoerder van de in 2006 verboden organisatie Al Ghurubaa kwam in mei 2009 vrij na een straf van 3,5 jaar wegens het aanzetten tot terrorisme en het ophalen van geld voor terroristische activiteiten. Victor is welkom, maar door familieomstandigheden van Brooks moet het plan worden uitgesteld.

Thuis in Heeten barst intussen de bom. December 2012 krijgt Victor ruzie met zijn moeder nadat hij weigert mee te helpen met het optuigen van de kerstboom. Zijn ouders hebben genoeg van zijn gedrag. Ze vinden het prima dat hij moslim is, maar hebben moeite met de invulling die hij eraan geeft. Volgens hem moet er een islamitische staat komen, moeten vrouwen een gezichtssluier dragen en afvalligen dood. Zijn ouders zien geen andere oplossing dan hem uit huis te zetten.

Victor bivaakkeert het liefst bij Honing op de kleine zwartleren tweezitsbank, maar die woont nog met zijn gezin bij zijn vader. En in de drie kleine slaapkamertjes van het rijtjeshuis is het lastig samenleven. Honings vrouw Hodan (22) trekt zich soms uren terug op een slaapkamer, omdat zij volgens islamitische regels niet in één ruimte mag verblijven met een man die niet haar echtgenoot is. 'Maar het was een lieve jongen, hoor, en hij was dol op stampot,' zegt zij.

In december slaapt Victor eerst twee we-

INGEFLUISTERD OF GERONSELD?

Imam Yassin Elforkani zei eerder te denken dat Victor Droste is geronseld. Inmiddels nuanceert hij die mening. 'Ik denk dat het hem is ingefluisterd door externen, dat mensen om hem heen een grote rol hebben gespeeld in zijn keuze. Hij was zo onbeholpen dat ik me kan voorstellen dat hij denkt: dit is mijn toevlucht. Maar ik vind het wel bizar dat hij er in Nederlands niks over heeft gezegd en achteraf gezien wel allemaal boodschappen heeft achtergelaten.' Volgens bekeerling Jake Abma gebeurt ronselen 'per definitie niet. Maar als je wilt vertrekken, dan hoef je maar iemand te

bellen. Hij is niet naar Syrië vertrokken omdat hij op zoek was naar iets, hij wist precies waar hij heen ging.' Bekeerling Dennis Honing: 'Ik weet dat zijn ouders denken dat ik hem heb geronseld, maar dat is niet zo. Hij is uit zichzelf bekeerd, heeft uit zichzelf interesse gekregen in Engelse radicalen en heeft zelf begin 2012 al voor de orthodoxe variant van islam gekozen. Ik heb niets gedaan om hem tegen te houden, maar ik heb hem ook niet op het idee gebracht.' Abma: 'Er zijn jongens teruggekeerd. Als hij daar echt tegen zijn zin zat, dan zou hij toch gewoon mee terugkomen?'

ken bij de Turkse Nurcular-beweging in Arnhem, die gelieerd is aan de in Amerika in ballingschap levende Fethullah Gülen. Ook bivakkeert hij een kleine twee maanden in en om de Blauwe Moskee in Amsterdam. Moskeebestuurder en jongeren-imam Yassin Elforkani (31), die uit de hoek van Straat Dawah wordt bekritiseerd omdat hij samenwerkt met de Nederlandse overheid: 'Hij was duidelijk zoekende, las veel en maakte een vrome indruk. Mensen om hem heen vonden hem een erg lieve jongen. Maar ik zag ook iemand die de grip op zijn leven was kwijtgeraakt en daardoor beïnvloedbaar was.'

Soms slaapt Victor op een bank in een kamertje van de moskee, soms bij mensen thuis, zoals in Den Haag bij acteur Fehd El Ouali, onder meer bekend van de series *Shouf Shouf!* en *Grijpstra en de Gier* en in 2010 veroordeeld voor zware mishandeling. El Ouali komt ook veel in de Blauwe Moskee. Hij probeert een baan voor Victor te regelen bij een islamitische bakkerij en helpt hem met het vinden van woonruimte.

In diezelfde periode krijgt Victor uit verschillende hoeken huwelijksaanzoeken. Zo heeft Jake Abma het plan opgevat om zijn goede vriend te laten trouwen met zijn Somalische schoonzus. 'Je komt niet vaak iemand tegen aan wie je je familie zo zou toevertrouwen. Ik wilde graag dat hij mijn zwager zou worden en stelde hem begin 2013 voor om haar te ontmoeten. Dat aanbod sloeg hij met een vriendelijke glimlach af. Toen dacht ik voor het eerst: volgens mij ben jij bezig om naar Syrië te vertrekken. Maar ik heb er niet naar gevraagd.'

Victor had zonder al te veel moeite een huis, baan en echtgenote kunnen krijgen, maar slaat het allemaal af. Bijna niemand vertelt hij van zijn alternatieve plannen. Honing, die hem opnieuw in huis neemt, wordt wel op de hoogte gesteld.

Begin februari 2013 is Victor een hele dag bij islamitische vrienden geweest. Het zijn jongens die hij vaker bezoekt; desgevraagd wil Honing niet zeggen om wie het gaat. 's Avonds

in de woonkamer, op de leren tweezitsbank onder het groene schilderij waarop in gouden letters de islamitische geloofsgetuigenis is aangebracht, sommeert Victor Honing om zijn mobiele telefoon uit te zetten. Ook de batterij moet eruit om af te luisteren tegen te gaan. Hij zal tenslotte niet de eerste Syrië-ganger zijn bij wie de AIVD vlak voor vertrek op de stoep staat.

Victor klinkt vastberaden, hij heeft zijn beslissing al genomen. Er is geen vraag om advies, niet: 'Wat zou jij doen?' Iemand heeft die dag tegen hem gezegd: 'Jij kunt op jihad naar Syrië en wij kunnen je helpen.' En Victor is op het aanbod ingegaan.

Hoewel hij bij aankomst in Syrië jihadtraining zal krijgen, wandelt en fietst hij met Honing alvast lange stukken. Ze praten veel en bezoeken nog plekken in Nederland die Victor graag wil zien. Zo gaan ze naar de Bijlmer en bekijken in een park in Breda de Duitse Panther-tank uit de Tweede Wereldoorlog. Honing heeft naar eigen zeggen niets gedaan om het uit zijn hoofd te praten, maar werpt wel zo nu en dan een kritische vraag op. Want hoe ziet hij dat voor zich? Meedoen aan een gewapend conflict terwijl hij zelf nooit meer heeft gedaan dan het schieten met een buks?

Victor houdt vol dat het tijdstip van zijn dood door Allah is bepaald. Als hij sterft op het slagveld in Syrië, dan was hij ongetwijfeld op hetzelfde moment ook in Heeten dood neergevallen. Honing: 'Inmiddels was hij fanatieker dan ik. Hij klopte elke ochtend vroeg op m'n slaapkamerdeur voor het ochtendgebed. Erna wilde ik zo snel mogelijk weer m'n nest in, hij ging dan nog in het Arabisch verzen reciteren. Soms dacht ik wel eens dat hij er nog een nachtje over moest slapen, maar hij heeft geen moment getwijfeld.'

Uit ergernis over de 'pseudo-psychologie' die de media hanteren om de vertrokken Syrië-gangers uit Delft te duiden – zo krijgt de dan 19-jarige bekeerling Jordi de Jong een 'hechtingsstoornis' toegedicht – besluit het

duo Victors vertrek te documenteren. Honing: 'Over Jordi de Jong las je in de media allemaal links gezwets over zijn problematische jeugd en dat hij daarom uiteindelijk is geradicaliseerd. Zakariya [Victor] wilde transparant zijn over zijn motivatie. Hij was niet dom, zwak of mislukt, en hij wilde niet dat de media achteraf zijn beweegredenen zouden gaan invullen.' Honing interviewt hem op camera over zijn keuze en legt contact met het EO-programma *De Vijfde Dag*.

Die interviewen Victor en anonimiseren hem; de beelden zullen pas worden uitgezonden wanneer zeker is dat hij in Syrië is aangekomen.

In de beelden die hij achterlaat, klinkt hij gepassioneerder dan menigeen hem ooit heeft horen praten. 'Mijn broeders worden in Syrië onthoofd op straat. Moslims worden verne-

derd. Het land is een brandhaard en niemand grijpt in. Ik kan niet langer blijven zitten. Het gevaar dat ik daar ga lopen, hoort erbij. Allah wil dit en ik kan daar niet tegenin.'

En: 'Mensen zijn vaak bang wanneer ze de naam van Al-Qa'ida horen. Ik denk dat het mensen zijn die strijden voor een goede zaak.'

Klasgenoot Hartholt: 'Ik herkende hem bijna niet, hij klinkt op die beelden zo gedreven, alsof hij eindelijk een doel in zijn leven heeft gevonden.'

Samen met Honing reist Victor nog een keer naar zijn ouderlijk huis in Heeten. Zogenaamd om het weer bij te leggen, maar eigenlijk om afscheid te nemen. Hij vertelt zijn ouders dat hij op zichzelf gaat wonen. Die zijn zo blij met het feit dat hun zoon toekomstplannen maakt dat ze hem prompt een paar honderd euro toestoppen. Daarmee financieren ze in feite zijn trip naar Syrië.

Honing: 'Zijn moeder was zo blij om hem na die ruzie weer te zien. Ze trok boeken met kinderfoto's uit de kast, die ze me liet zien.'

Moeder Joke zal later vertellen dat ze al een naar voorgevoel kreeg toen Victor haar na het bezoek bij het afscheid net iets te lang omhelst. Een scène die ook Honing niet onberoerd laat. 'Het blijft aangrijpend om een liefdevolle moeder te zien die niet weet dat dit misschien wel de laatste keer is dat ze haar zoon ziet. In de afscheidsboodschap die hij opnam, bedankt hij zijn ouders ook voor de warme en veilige opvoeding. Hij wilde ze graag op het hart drukken dat het echt de islamitische plicht was die riep, en dat zijn reis naar Syrië niet werd gemotiveerd door een verlangen om maar zo ver mogelijk bij hen vandaan te zijn.'

Victor neemt zijn verzameling religieuze werken van zijn Heetense zolderkamer mee; de boeken zullen later worden verdeeld onder zijn moslimvrienden. Voor vertrek reist hij nog eenmaal met de bus naar het ge-

'Het gevaar dat ik daar ga lopen, hoort erbij. Allah wil dit en ik kan er niet tegenin'

'JULLIE HEBBEN DEMOCRATIE, WIJ DE SHARIA'

Straat Dawah/Behind Bars, waarbij Victor Droste zich aansloot, bestaat officieel niet meer, maar afsplitsingen opereren nog wel onder andere namen. In december stond een deel van de harde kern voor de Belgische ambassade in Den Haag te protesteren onder de naam Onze Gedetineerden. Ze eisten de vrijlating van Fouad Belkacem, alias Abu Imraan, de leider van Sharia4Belgium, die in België een gevangenisstraf uitzit wegens het aanzetten tot haat en geweld tegen niet-moslims. De retoriek is fel: 'Geen acceptatie, geen integratie. Wij zullen nooit aanbidden wat jullie aanbidden. Jullie hebben democratie, wij de sharia.' De club uit Den Haag kwam vorig jaar meer-

dere malen in het nieuws. In mei berichtte *Trouw* dat ze een deel van de Haagse Schilderswijk had uitgeroepen tot 'de shariadriehoek', waar ze bewoners en voorbijgangers aanspreken op niet-islamitische kleding en het gebruik van alcohol, sigaretten en varkensvlees. In september kwam de groep in sprak toen zij onder de naam One Ummah One Flag met een islamitische vlag, die ook Al-Qa'ida gebruikt, op een Haags voetbalveldje stonden te zwaaien. De gelieerde website DeWareReligie.nl haalde het nieuws nadat zij de Haagse burgemeester Jozias ('Joodzias') van Aartsen doodverklaarden, na diens politioptreden tegen het gezwaai met de vlag.

Victor Droste groeide een paar honderd meter van het ruime dorpsplein van Heeten op; zijn kamer kijkt uit op de toren van de katholieke kerk

meentehuis in Raalte om zijn paspoort op te halen. Om geen argwaan te wekken, heeft hij zijn baard afgeschoren voor de pasfoto. De gehele weg naar Raalte is Victor bang om zijn familie tegen te komen; zijn vader werkt immers op het gemeentehuis en die zou bij het zien van zijn geschoren zoon kunnen vermoeden waar hij mee bezig is. Maar hij wordt niet opgemerkt.

Samen kopen Honing en Victor westerse kleding voor in zijn tas, opdat de Turkse douane denkt dat hij met vakantie gaat. 'We hebben erg hard gelachen in de V&D. Stond hij daar ineens in het pashokje in een grijze strakke spijkerbroek terwijl hij altijd wijde Afghaanse broeken droeg.'

Honings vader Ben (71) ziet Victor in zijn huis zonder baard rondlopen, en wordt evenmin op de hoogte gesteld. 'Tegen mij zei hij dat hij zijn baard had afgeschoren omdat hij last had van huidirritatie.'

Half maart 2013 staan de twee vrienden op het Centraal Station van Amsterdam. Ze zijn te gespannen om echt goed afscheid van elkaar te nemen. Victor stapt op de trein naar Düsseldorf, vanwaar hij naar Istanbul vliegt. Hij heeft 700 euro bij zich, drie camera's – die hij op verzoek meeneemt, omdat de strijders graag hun activiteiten willen filmen – en telefoonnummers van mensen met wie hij daar contact moet opnemen.

Hij reist met de bus naar Adana, vlak bij de grens met Syrië. Omdat het netwerk in Oost-Turkije aanvankelijk platligt, kan hij

niemand bereiken. Even is er paniek, maar uiteindelijk weet hij de grens over te steken.

Januari 2014. Victors ouders proberen al een jaar de draad op te pakken. Ze bezoeken concerten, gaan met vakantie, en rond de kerstdagen staat de kerstboom gewoon opgetuigd in de woonkamer. Inmiddels hebben ze weer contact met hun zoon; hij belt en via de sociale-netwerksite Facebook sturen ze elkaar berichten. 'Hoi mam, hoe gaat het met jullie, liefs uit Syrië.' Zijn ouders worden volop gesteund door vrienden en familie. In het dorp zelf lijkt iedereen het alweer vergeten.

Ook achterblijvende moslimvrienden in Nederland ontvangen af en toe berichten. Victor laat weten na een wekenlang verblijf in een trainingskamp eerst te hebben meegevochten met een splintergroepering. Inmiddels heeft hij promotie gemaakt en mag hij grensbewaking doen bij het aan Al-Qa'ida gelieerde Jabhat al Nusra.

In zijn groep zitten ook Belgische strijders. Samen verblijven ze in een veroverde villa in Aleppo. Op vrije dagen voetballen ze, gaan ze de stad in om een broodje te halen, en geven ze islamitische lezingen aan elkaar. Op andere dagen stopt er een busje voor de deur dat hen naar het front brengt.

Vooralsnog is hij ongedeerd. Hij is alleen een keer geraakt door wat rondvliegend

puin. Vragen of hij mensen heeft doodgeschoten, wil hij niet beantwoorden, ook om zichzelf niet te belasten bij de ongetwijfeld meeluisterende en -lezende veiligheidsdiensten. Het leven daar bevalt hem, soms plaatst hij een foto op Facebook, zoals die met de eveneens uit Nederland afkomstige Syriëganger (en ex-militair) Yilmaz.

Glunderend kijkt hij in de camera met opgeheven wijsvinger, waarmee hij wil aangeven dat er maar één God is. Abma: 'Hij is daar gelukkig, en heeft zijn roeping gevonden. Van Syriëgangers die terugkomen, hoor ik hetzelfde geluid. Wanneer we berichten uitwisselen, maken we grappen over of hij wel de goede tandpasta heeft. Het is niet alsof hij ineens een ander persoon is.'

Zijn vrienden verwachten Victor niet terug. Als Syrië is bevrijd, wil Jabhat al-Nusra – desnoods met veel geweld – een islamitische staat stichten en de sharia invoeren. Als dat is gelukt, zal Victor verder strijden in Irak. Zijn motivatie? Wie sterft op het slagveld en een kogel vangt omwille van Allah, krijgt direct toegang tot het paradijs. 'Je moet ervan overtuigd zijn dat daar die beloning zit. Dat je niet denkt aan het zand tussen je tanden, aan de modder en het bloed. Maar dat je denkt aan de kroon op je hoofd. Allah heeft in de Koran gezegd dat hij nooit iemand zwaarder zal beproeven dan de persoon aankan.' Of zoals hij eerder zei: 'Enkele jaren beproefd worden, is niets vergeleken met een eeuwigheid in de hel.' **E**

Masterclass Terrorisme

Films & Documentaires

Zero Dark Thirty

The Baader Meinhof Komplex

Argo

Bloody Sunday

Four Lions

My brother the Islamist

Ghosts of Abu Graib

American Empire: The islamic state in Iraq and the Levant

<https://www.youtube.com/watch?v=T3mnfaMa7RM>

Dirty Wars

<http://www.vpro.nl/buitenland/programmas/2doc/dirty-wars.html>

<https://decorrespondent.nl/1474/De-vijf-beste-documentaires-en-films-om-te-kijken-tijdens-de-vakantie/37778620-073bc8d2>

The intricate economics of terrorism - Loretta Napoleoni

http://www.ted.com/talks/loretta_napoleoni_the_intricate_economics_of_terrorism

Kijk- en leestips

Boeken

IS- Tot alles in staat - Hans Jaap Melissen

Ongeloofwaardig - Nikki Sterkenburg en Dennis Abdelkarim Honing

Terrorisme en hun bestrijders vroeger en nu –
Beatrice de Graaf & Isabelle Duyvesteyn

Gevaarlijke vrouwen - Beatrice de Graaf

Bloed en Woede - M. Burleigh

Theater van de angst - Beatrice de Graaf

ISIS: The state of terror - Jessica Stern & J.M. Berger

De terugkeer van het kalifaat - Loretta Napoleoni

De oorlog van ISIS - Judith Neurink

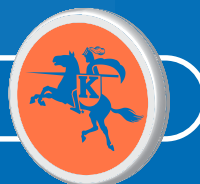
De terrorist - John Updike

**WIJ WERKEN AL MEER DAN 100 JAAR OP HET SNIJVLAK
VAN DE NIEUWSTE TECHNIEKEN EN DE OUDSTE AMBACHTEN**

PRESENTATIE BOEKJES
GROOTFORMAAT KOPIËN
FOTOBHANG
VISITEKAARTJES
ROLLUP BANNERS
3D PRINTEN
KLEINE OPLAGE KRANTEN
BEDRUKTE WHITEBOARDS
ARCHIEF SCANNEN
WEBSITE PRODUCTIES
GEPERSONALISEERD DRUKWERK

REPRO- VAN DE KAMP

PAPIER | DIGITAAL | 3D

WEGASTRAAT 40, DEN HAAG | TELEFOON: 070-3476464

WWW.REPROVANDEKAMP.NL